

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

Nr. 7
(1077)

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2014 m. vasario 21 d. *

Konferencija „Lietuvos laisvės kovos sajūdžio tarybos Deklaracijai – 65“

Pirmadienio popietę, dar neatslūgus įspūdžiams po gausybės gražių minėjimų, eisenų, koncertų ir visuomenės iniciatyvų Lietuvos valstybės atkūrimo proga, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga pakvietė paminėti ne mažiau svarbios, 1949-ųjų vasario 16-ąją pasirašyto, Lietuvos laisvės kovos sajūdžio tarybos Deklaracijos 65 metų sukakties.

Kaip ir dera tokia proga, konferencija pradėta „Tautiškagiesme“, kuri galingai nuviliuojant Kauno įgulos karininkų ramovės skliautais. Renginio globėja LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė įvardijo esmines priežastis, paska-

kad mokyklos ugdytų asmenybes, turinčias vertybų. Jo ekscelencija prisiiminė, jog būdamas vairas matė miestelio aikštėje išniekintus partizanų kūnus, tai paliko žymę visam gyvenimui ir lėmė nesusitaikymą su priespauda.

Partizanas, dimisijos kapitonas, LPKTS garbės pirmininkas Antanas Lukša, pasveikinės visus su pačios garbingiausios Lietuvos šventės proga ir palinkėjės vienybės, prisiminė „Partizanų laiško Šventajam tėvui Pijui XII“ atsiradimo ir gabenimo aplinkybes. Laišką

LPKTS garbės pirmininkas Antanas Lukša Zigmo Tamakausko nuotr.

Konferencijos dalyviai ir svečiai

tinusias jaunus vyrus ir moteris eiti į miškus vardan Tėvynės laisvės, tai – tikėjimas, šeima, mokykla ir pareiga. Šias vertybės reikia skieptyti ir dabarties bei ateities kartoms. Kaip konferencijos dalyviams atsiustaime sveikinimo laiške sako TSLKD pirmininkas Andrius Kubilius: „Istorija nėra pelkė, kurioje trėsta žmonių ir tautų gyvenimai, istoriją galima pavardinti upe, kuri nusodina tai, kas nereikalinga, kas laikina ir pašmerkta, o išneša į ateitį tai, kas yra gyvybinga.“

Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius pasveikino susirinkusiuosius šventės proga, linkédamas,

į Vakarus 1948-ųjų pradžioje nugabeno partizanai Juozas Lukša-Daumantas ir Kazimieras Pyplys-Audronis. Po piežiui Pijui XII išverstą laišką įteikė Apatiškės Sosto delegatas lietuvių reikalams Vokietijoje kanauninkas Feliksas Kapočius. Antanas Lukša buvo atsakingas už partizanų pasiruošimą vykti užsienin. Su laiško turiniu supažindino Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčios klebonas Vytautas Grigaravičius, primindamas, jog mūsų „tau ta palaiminta, nes patyrė ne vieną stebuklą“. Laiške partizanai ne tik aprašo sovietų žiaurumus ir padėtį Lietuvo-

je: „Naikinami, terorizuojami, alkani, nuogi, kraujuose paaplūdė, likę be jokių net žmonių natūralių teisių, nuo pasaulio visiškai izoliuoti, prašome Jūsų globos ir pagalbos. Gyvename aštuntus teroro ir smurto okupacijos metus. Gyvybės kaina perduodame Jums savo tautos kančių istorijos raštą, rodydami 20 amžiaus dievibybes – komunizmo gėdą, demaskuodami paulio akyse niekšingajį melą apie Sovietų sąjungoje religijos laisvę. Kol baisus okupantų smurtas mūsų nepasmaugė, rašome tikrą tiesą, savo taučių žiauriajają tragediją.
(keliamas į 5 psl.)

Nemesim Europos kelio

Europos Parlamento nario prof. Vytauto LANDSBERGIO kalba, pasakyta Vasario 16-osios minėjime Vilniuje, prie Signatarų namų

Sveiki, piliečiai pilėnai, Piliečiai gatvės brolija!

Sveikinu Jus, dar kartą čia susirinkusius.

Nutariau pasidalinti mintimis apie šachmatus ir dūmus.

Mano geroji žiniasklaida, jaučiu, tuo daro išvadą: tas Landsbergis jau visai. Juk šachmatai ir dūmai neturi nėko bendra.

Klystate, brangieji, labai daug bendra. Prismenu savo studentišką jaunystę, kai daug vyresni strateginiai partneriai prie languotos lentos pūsdavo man į veidą „Belomor“ dūmų kamuolius, kad apsaiges, nebežvelgdamas net vieno ējimo į priekį, padaryčiau kokią isitorinę klaidą.

Išgraus! – būdavo mano atsakymas. Bet rūkyti nepradėjau.

Tačiau šiandien daugelis jau pamiršo, o mokykloje nė nebemoko, kas tas „Belomor“ kanalas ir jo geležinkelis tundroje, kur po kiekvienu pabėgiu guliu nukankintas vergas. Todėl pasisekimo kai kuriose auditorijose susilaukia dainos: „Aš padarytas vergijoje“. Naujieji keisti patriotai dūsauja: „Ilgu,

ilgu man tarybų, šalin bjaurybę Europą!“ ir svainasi jau ne dūmais, o referendūmais. Deja, į agitatorų judesius ītraukta daug suklaudintų nuoširdžių žmonių, turbūt neskaičiuosi ponai Juliaus teksto, kurį parėmė. Menininkai, dvasininkai... Jausmai dėl tévynės ima viršu, bet į tévynę pažvelkim ir iš protot pozicijų. Ir bent pora ējimų į priekį. Ir nereikia pykti ant kitataucių.

Esam novatoriai. Lietuvoje stumiamas dar negirdėtas antieuropinis referendumas. Tokia jo esmė, tik slepiama apgavystėmis, pradedant nuo tos, kai mūsų sąjungininkai europiečiai gudriai suplakami su viso pasaulio „užsieniečiais“.

Ojei kalbam sąžiningai apie europiečius, tai valstybė, užuot paskelbusi „Tomui Ilvesui parduoti draudžiama!“, galėtų mandagiai naudotis pirmumo teise. Pati pirkti. Po to – parduoti Ramūnui. Bet juk tikslas kitas. Tikslas yra susipykti su Europos Sąjunga, o dar geriau, ką skelbia p. Šliužas, ištoti iš jos. Putinas net Sočyje sapnuoja apie tokią Lietuvą.
(keliamas į 5 psl.)

Gimtadienis

Žmonės, partijos, sandraugos ir valstybės turi savo atskaitos tašką – gimtadienį, kuriuo pradeda istorijos puslapius, dažnai turinčius įtaką mūsų visų gyvenimui.

Tėvynės sąjungos–Lietuvos krikščionių demokratų partijos Politinių kalinių ir tremtinių frakcija pasiekė pirmąjį žymų riboženklį – dešimtį metų. Tyliai, be iškilmių, net bendrapartiečių nepastebėtas jubiliejus, bet brangus mums patiemis, žmonėms, savo balais rinkimuose, žodžiais suėjimuose rėmuose teisybę ir teisingumą, išgyvenantiems mūsų valstybės klystkelius, bet tikintiems, kad rytoj, gal poryt bus įvertinta jų ištikimybė Dievui ir Tėvynei.

Jubiliejas... Praetį reikia mineti. Dešimties metų praeitį, per kurį išgyventa daug gerų ir nemalonų įvykių. Amžinybėn palydėta taurių asmenybių. Nerašykime prie jų vardų „Amžiną atils“ – telieka jie gyvi mū-

sų atmintyje, atidavę sveikatą ir jėgas ne „bizniu“, o Tėvynei, dirbę, kad vaikai ir vaikaičiai, duok Dieve, gyventų geriau, kad jiems negrėstų ta mūsų išgyventa, iškentėta balsi vergija.

Nesinori varginti chronologinėmis datomis, bet istorija negailestinga. Jai reikia datų, o mums prisiminti, kaip kūrėsi ir augo Politinių kalinių ir tremtinių frakcija.

2004 metų sausio 31 dieną Kaune, Vytauto Didžiojo universiteto salėje, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos 10-ajame neeiliniame suvažiavime dalyvavo 480 delegatų iš visos Lietuvos – 52 skyrių. Sprendėsi lemtingas klaušimas – ar jungtis su Tėvynės sąjunga? Lietuvoje savo jėgas stiprino kairiosios partijos, tad brendo poreikis vienyti dešiniesiems. Nejau nepaklusime „Tautiškos giesmės“ žodžiams: „Vardan tos, Lietuvos, vienybė težydi“.
(keliamas į 2 psl.)

Pensininkų gerove esą besirūpinantis ir vaizduojantis desperatiškai beieškantį šaltinių, iš kur paimti pinigų pensijų kompensavimui, Seimo narys ir socialdemokratas, vis dar lin-guojantis Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininko grėsmingai siūbuojančioje kėdėje Bronius Bradauskas praleido progą patylėti.

Vasario vidury savo viešais pasiskymais „Žinių radijo“ laidoje „Atviras pokalbis“ ir interneto portale „Delfi“ jis netik parodė savo visišką neišmanymą, neišprusimą ir įstatymų nežinojimą, bet ir, lyg šyda praskleidusi Rytų gražuolę, atkišo visiems ir taip labai gerai žinomą savo komunistinio raudonumo profili. Jo „genialioji“ mintis, iš kur paimti pinigų pensininkams, paprasta lyg pats B. Bradauskas: ogi atimti valstybinę nukentėjusiojo asmens pensiją iš tremtinių, tai yra, iš kitų pensininkų.

„Kam mes mokame tremtinių pensijas? Kada mes mokame tremtinių pensijas tiems, kurie turėjo būti ištremti, bet jų niekas neištremė ir jiems mokame pensijas. Nė viena valstybė to nedaro: nei Lenkija, nei Estija. Estai išvis moka vienkartinį metinį mokesčių, kuris siekia apie 500 litų (apie 135 eurų). Mes gi išleidžiam apie 300 milijonų šitiems reikalams“, – „Žinių radijo“ laidoje „Atviras pokalbis“ sakė Seimo Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas.

Idomiausia yra tai, kad daugelį kadencijų nežinia ką Seime veikės B. Bradauskas, dide lis mėgėjas pasivažinėti po Lukošenkos Baltarusiją pasigérēti autoritaro sukurtais agrariais grožiais, net nežino, kad nėra tokios „tremtinių“ pensijos. Yra tik nukentėjusiu asmenų valstybinė pensija. Jei jo minima suma – 300 milijonų litų – yra skiriama šios pensijos išmokėjimui, tai šis socialdemokratas ne tik užsimojo prie tremtinius, bet ir prieš savo pa-

ties rinkėjus ir simpatikus. Mat nukentėjusiu asmenų pensijas gauna ir sovietiniai veteranai (visi, kurie Antrojo pasaulinio karo metais tarnavo antihitlerinės koalicijos valstybių veikiančiose armijose, partizanų būriuose ar junginiuose), ir vadinaimėji černobyliečiai, dalyvavę Černobylio atomės elektrinės avarijos padarinių likvidavime, ir tarnavę Afganistane. Net Antrojo pasaulinio karo metais nuo minų nukentėj neigalūs asmenys. Yra bent dešimt grupių asmenų, kurie gauna nukentėjusiojo asmens valstybinę, B. Bradausko garsiai „tremtinių“ vadina pensiją. Tai gal Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas viešai kalbėdamas galėtų pasakyti, tai kiek iš „tremtinių“ pensijos jis iš tiesų norėtu nurėžti, kad būtų kompen-suota sumažinta senatvės pensija? O sovietiniai veteranai, afganai ir černobylininkai? Ar ir jų pensiją B. Bradauskas atimtu dėl kitų pensininkų?

Tokio absurdo ir nusišnekėjimo net sunku klausytis, be viltiška čia ieškoti kokios nors ekonominės logikos. Tikliūdėsys dėl valstybės ima: toks atsakingas Seimo Biudžeto ir finansų komiteto vadovo postas atiduotas visiško neišmanėlio nekompetencijai.

Vis tik B. Bradauskas, nors ir baltais kliedėdamas, savo vaidmenį atliko. Kaip teigė Seimo opozicijos lyderis Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos seniūnas Andrius Kubilius, Kremliaus „minkštųjų galių“ strategai, iš paskutinių besistengiantys perrašyti Lietuvos istoriją ir sumenkinti tremties ar pokario kovų kančias, gali tik pavydėti socialdemokratui B. Bradauskui „talento“ šioje srityje. Mat šis socialdemokratas, turbūt pamiršęs, dėl ko buvo pra-

dėta kalba apie „tremtinių“ pensijas, „Delfi“ štai kaip samprotavo apie tai, kad Lietuva je pensijos mokamos ne tik tikriems tremtiniams, bet ir nuo sovietų persekiojimo beslapsčiu siems žmonėms ar tremtyje gimusiems vaikams:

„O mes trenkiame iš peties, taip sakant. Iš Marijampolės i Vilnius persikelė – jau mokame. Neva tai bėgo nuo tremties. Sąrašuose buvo, bet neištremė ir niekur neišvažiavo, bet mes mokame. Susirinko chebra, paliudijo, kad partizanams neše duoną, ir jau mokame. Tokios netvarkos yra labai daug. Reikia mokėti tik tiems, kurie iš tikrujų patyrė stresą, kurie buvo išvežti į Sibirą. O dabar vaikai, gimę Sibire. Koks skirtumas vaikui, kur jam gimi? Aš pasikalbu su draugais, kurie gimė Sibire: ką tu, sako, mes ten žymiai geriau gyvenome negu Lietuvoj, nei mums ten svarbu kur ten tie tėvai Lietuvoje gyveno, nei ką. Baigė visi mokslus ir kiek nesugrindo tų jaunu žmonių. Tai ką mes turime juos surasti ir iргi pensijas mokėti?“ – taip B. Bradausko pasipiktinimas cituojamas „Delfi“.

A. Kubilius teigė, kad ji ste-bina vieno iš socialdemokratų lyderio Broniaus Bradausko išpuolis prieš buvusius tremtinius. Jis pavadino tai nauja Lietuvos kančių istorijos niekinimoviršūne: „Vieno iš socialdemokratų lyderio Broniaus Bradausko eilinis išpuolis prieš buvusius tremtinius turėtų jau nieko nebėstebinti. Bet vis tiek nustebina – savo cinizmu, aiškinant, kad Sibire gimę tremties vaikai nepatyrė jokių kančių. Tai yra nauja Lietuvos kančių istorijos niekinimo viršūnė“. Pasak jo, B. Bradauskas vien per pastarąjį pusmetį spėjo paniekinti Sausio 13-osios atminimą, lietuvius, nuo Holokausto gelbėjusius žydus, o da-

bar dar ir tremtinius bei tremtyje gimusiuosius.

„Tenka apgailestauti, kad socialdemokratų vadovybė pro pirštus abejingai žiūri į tokią savo vieno iš lyderių veiklą, kuri, naudojant kriminalinės teisės terminologiją, turėtų būti laikoma istorijos niekinimo recidyvisto veikla. Jeigu tokia recidyvistinė veikla nėra sustabdoma politinėmis priemonėmis, ji turi būti stabdoma teisinėmis priemonėmis“, – pažymi opozicijos lyderis.

Išiai Seimo nario veiklą pro pirštus nepažiūrėjo jaunas konservatorius, dirbęs Ministero pirmininko A. Kubiliaus patarėju Jonas Survila. Jau kitą dieną po B. Bradausko pasvalčiojimų žiniasklaidoje, jis kreipėsi į Lietuvos Respublikos generalinį prokurorą Darių Valį su prašymu pradeti iktieiminį tyrimą dėl B. Bradausko veiksmų.

„Lietuvos Respublikos Seimo narys Bronius Bradauskas 2014 metų vasario 13 dieną vi suomenės informavimo prie-mone – interviu į interneto portale „Delfi“ viešai kalbėdamas šiurkščiai menkino Lietuvos Respublikos gyventojus, patyrusius SSRS okupacijos metu įvykdytus nusikaltimus žmoniškumui“, – rašoma J. Survilos prašyme. Pasak jo, šie minėto asmens vieši pasisakymai, padaryti užgauliu ir ižeidžiančiu būdu, raginant tremtiniam nustoti mokėti tremtinių pensijas, buvo plačiai paskleisti ir kitose visuomenės informavimo priemonėse, sukėlė didelį rezonansą visuomenėje, supriehino skirtingas visuomenės grupes. Jis tvirtina, kad „B. Bradausko viešai ir užgauliu būdu teigdamas, kad nėra skirtumo tarp sovietmečiu Lietuvos gyvūnų vaikų ir vaikų, dėl SSRS okupacijos ir vykdytų nusikaltimų žmoniškumui

gimusiu tremtyje (t.y. tremtinių), šiurkščiai ižeidžia ir menkina pastaruosius Lietuvos Respublikos gyventojus bei pačius nusikaltimus žmoniškumui. Didelė gausa viešai prie-namų Lietuvos istorikų darbų ir istorinės medžiagos aiškiai liudija, kokiomis kankinančiomis, sveikatai ir žmogaus orumiui ypač žalingomis ir ilgalai-kius neigiamus padarinius pa liekančiomis prievertinėmis nelaisvės salygomis teko gyventi tremtiniam. Dar daugiau, apibendrinantis ir tremtiniam priskiriamas B. Bradausko teiginys: „Mes ten žymiai geriaugvenome nei Lietuvoje“, yra klaidinantis, iškreipiantis istorinius faktus ir skleidžiantis melagingą informaciją, šiurkščiai menkinantis Lietuvos tremtinius ir patį prievertinį trėmimą, kuris laikomas nusikaltimu žmoniškumui“.

Jis generalinio prokuroro praoš pradeti iktieiminį tyrimą dėl B. Bradausko galimai atliktos nusikalstamos veikos pagal Baudžiamojo kodekso 1702 straipsnį.

Gerai, kad yra jaunų kon-servatorių, kurie rodo tokias iniciatyvas. Bet ar patiem tremtiniam nevertėtų pasi-stengti, kad tokiai „komunarų“ bradauskų neliktu ne tik Biudžeto ir finansų komitete, bet ir iš viso Seime. Todėl raginame visus tremtinius rašyti pakartotinius raštus į Generalinę proku-ratūrą su prašymais kelti B. Bradauskui byla dėl sovietinių nusikaltimų neigimo. Taippat kreip-tis į LSDP vadovą, Ministra pir-mininką Algirdą Butkevičių, rei-kalaujant kuo griežčiausio savo bendrapartiečio įvertinimo. Jei patys to nepadarysime, V. Us-paskichas tikrai nesistengs, kad tremtiniam būtų palikta jų menkutė nukentėjusiojo asmens valstybinė pensija.

Ingrida VĖGELYTĖ

Beieškodamas pinigų pensijoms pradėjo neigtį sovietmečio nusikaltimus

(atkelta iš 1 psl.)

Paklusome. 395 delegatų balsais pritarta susijungti su Tėvynės sąjungos frakcijos teisėmis.

Vilniuje, Kongresų rūmuose, 2004 metų vasario 7 dieną neeiliniame aštuntajame Tėvynės sąjungos suvažiavime įvyko Jungtinis posėdis. Tėvynės sąjunga ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga pasirašė susijungimo aktą. Prie Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos vairo sunkiausiu kūrimosi metu pirmininku stojo dr. Povilas Jakūčionis, tarybos pirmininku – Romualdas Paplauskas, val-

dybos pirmininku – Antanas Lukša.

Sunkūs pirmieji metai. Da-lis narių liko visuomeninėje organizacijoje (asociacijoje) tapusioje Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungoje, kiti – Tėvynės sąjungos Politinių kalinių ir tremtinių frakcijoje, tačiau daugelis – abiejų organizacijų nariais.

Bėgant metams dėl vienų ar kitų priežasčių keitėsi vadovai. Ne dėl kompetencijos stokos, be dėl nuoskaudų. Jie ir toliau, lyg geležinkelio bėgiuose, liko mūsų krypties į Tėvynės gerovę kelyje.

Šiuo metu frakcijai vadauja LR Seimo narė Vince Vaidevutė Margevičienė, tarybos pirmininkas LR Seimo narys Arvydas Anušauskas ir valdybos pirmininkė Birutė Kažemėkaitė. Nuo pat frakcijos gimimo, sunkiai atsakin-giosios sekretorės naštą nenu-ilstamai neša Ona Aldona Tamošaitienė.

Visiems buvusiems ir esa-miems vadovams, nepabūgu-siems darbo ir atsakomybės, nuoširdžiai dėkingi frakcijos nariai.

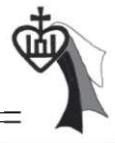
Prabėgę metai – ne tik laikas, bet ir istorija. Tai mūsų vi-sų gyvenimai, kuriantys tą istoriją, saugantys, kad jos ratas nepasisuktų atgal, kad jo nepasuktų sutrešusio kelmo šliužai, per dešimtmecius su-kaupę pakankamai nuodų ir pasiruoše gelti visiems ne jų giminės. Žadiname istorinę atmintį, budime Laisvės sar-gyboje, neliékame kurti Lais-vės varpo kvietimui: „O skambink per amžius vairiems Lietuvos, / Kad Laisvės nevertas, kas negina jos!“ Darome, ką galime. Rašyto-

jas R. Rolanas yra pasakės: „Didvyris yra tas, kuris daro, ką gali. Kiti to nedaro“. Ne-pretenduojame į didvyrius, bet dirbsime, kol reikės Tė-vynei, kol neužges paskutinė žarija mūsų ugnikure.

Tikime, neužges mūsų idėjos ir siekiai, nes žmogus ne-praras savo prigimties – siekti darnos, grožio, gėrio. Neužges į kartu kartose auginta meilė savo kalbai, žemei, Tėvynei Lietuvai.

Sveikinu jubiliejaus – 10-mečio proga, bendražygiai!

Algirdas BLAŽYS,
2007–2013 metų PKTF valdybos pirmininkas

Išsamesnė informacija padėtų visuomenei suvokti politinių procesų priežastis

„Dėl 2013 metais VSD tai-kytų teismo sankcionuotų veiksmų. Kiekvienais metais Valstybės saugumo departamentas teikia dviejų tipų atskaitas – viena jų yra įslaptinta, skirta Departamento parlamentinę priežiūrą vykdančiam komitetui, o kita yra vieša, skirta visuomenei. Piliečius ypač domina Valstybės saugumo departamento slaptoji žvalgybinė ir kontržvalgybinė veiklos pusė. Departamento manymu, dalies duomenų apie VSD slaptą veiklą paskelbimas leistų susidaryti aiškesnį vaizdą apie Departamento veiklos pobūdį ir atliktą prevencinę funkciją.

Valstybė per Žvalgybos įstatymą suteikia galimybę žvalgybos institucijų, tarp jų ir Valstybės saugumo departamento, pareigūnams, pagal motyvuotą apygardos teismo nutartį, stebėti ir fiksuoти asmens susirašinėjimą ir kitokį susižinojimą; patekti į asmenų būstą, kitokias patalpas ar automobilius; slapta paminti ar apžiūrēti dokumentus ir daiktus; gauti informaciją apie elektroninius ryšius bei stebeti bet kokias asmenų finansines operacijas.

Pernai Valstybės saugumo departamentas atliko 2201 tokį sankcionuotą veiksmą 1822 asmenų atžvilgiu. Asmenų ir teismo sankcionuotų veiksmų skaičiai yra skirtiniai, nes kai kurių asmenų atžvilgiu buvo sankcionuoti keli veiksmai pagal skirtingus Žvalgybos įstatymo punktus.

Šių 1822 asmenų 872 yra Lietuvos Respublikos piliečiai, 905 – ne Lietuvos Respublikos piliečiai, 38 – juridiniai asmenys, 7 yra techniniai įrenginiai, kurių savininkas nežinomas.

Detali informacija apie VSD teismo sankcionuotus veiksmus pateikta Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui ir Prezidentūros nacionalinio saugumo grupei.“

Štai tiek sausokos informacijos pateikia mūsų slaptosios tarnybos, kurių pagrindinė užduotis – Lietuvos saugumas. Savaime suprantama, šios institucijos veiklos specifika neleidžia viešinti daugelio dalykų, kurie neabejotinai paaškintų ne vieną šiandienos aktualiją. O gaila – suradus būdų plačiau paskleisti vieno ar kitoto politinio vyksmo Lietuvoje priežastis ir įvardijus suinteresuotus asmenis tikrai sumažėtų tokį valstybei pražūtingų “iniciatyvų” kaip referendumai dėl atominės elektrinės statybos ar dėl išstojimo iš Europos Sajungos. Beje, tokia riboto viešumo problema iškilo

per garsujį slaptosios pažymos nutekinimo skandalą: VSD informavo šalies vadovus apie rengiamas provokacijas, tačiau šie, pasirodo, neturi teisės ir galimybų apie tai informuoti visuomenę. Rezultatas – kyla skandalai, apauga gandais ir įtarimais bet kokia prieinama informacija, negana to, politikai tampa į savo pusę dar labiau suveldami... Apie būtinybę rasti būdų, kaip informuoti visuomenę, yra užsiminus ir aukščiausioji šalies vadovė, ir politinių partijų lyderiai – pavyzdžiu galima pasirinkti Estijos saugumo tarnybų modelius, skirtus informuoti visuomenę apie kyylančias grėsmes.

Na, o kol kas viešumoje pateikta net labai svarbaus pobūdžio VSD informacija neatlieka savo funkcijos – sutelkti piliečius atremti valstybei iškilusių grėsmes. Tarkime, pranešė VSD apie tai, kad mums priešiškos Rusija ir Baltarusija – ir kas iš to? Visuomenėje padaugėjo supratimo? Varagu... O jeigu būtų galimybė įvardinti, pavyzdžiu, kaip tie priešiški veiksmai pasireiškia, kokios žiniasklaidos priemonės yra propagandinių šių priešiškų valstybių ruporai, kokių iniciatyvų autorai jos yra iškita – Lietuvoje tarpžmonių sumažėtų ne tik susiskaldymo, bet ir nepasitikėjimo pačių išrinkta valdžia.

Vasario 20-ąja baigiasi politinės kampanijos dalyvių registravimas Respublikos Prezidento rinkimuose

Baigėsi piliečių, norinčių dalyvauti Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimuose, registracija, Šiame sąraše – žinomas ir negirdėtos pavardės: Alfredas Aliukevičius, Zigmantas Balčytis, Linas Balsys, Danutė Balsytė-Lideikienė, Kristina Brazauskienė, Dalia Grybauskaitė, Jonas Lašinės, Antanas Mickevičius, Rolandas Paksas, Rolandas Paulauskas, Artūras Paulauskas, Bronis Ropė, Jurijus Subotinas, Valdemar Tomaševski, Artūras Zuokas. Tiesa, tarp asmenų, kuriuos iš pradžių buvo atsisakyta registruoti politinės kampanijos dalyviai, atsidūrė Danutės Balsytės-Lideikienės pavardė. Kokie motyvai Vyriausiąją rinkimų komisiją vertė neįregistruoti šios preterdės, VRK tinklapyje nenurodyta, tačiau iš spaudos pranešimų žinoma, kad VRK D. Balsytė-Lideikienė buvo atsisakiusi registruoti politinės kampanijos dalyve, nes ši nebuvo pateikusi tam būtinų dokumentų. Kita vertus, prisiminus šios moters teismus prieš Lietuvą Strasbure, jos antosemitinius ir nacionalinės nesanstaiką kurstančius veiksmus,

Ivykiai, komentarai

galima būtų įtarti ir kitas priežastis.

Tarp šių pretendentų nėra vieno žmogaus pavardės, nors jis yra oficialiai pareiškęs ketinimus užimti Lietuvos Respublikos Prezidento postą. Tai... Mindaugas Filipavičius. Nesupratimas? Nieko panašaus, – M. Filipavičius yra pretendentų – bedarbio Alfredo Aliukevičiaus ir vairuotojo Jono Lašinio iždininkas ir tikrasis pretendentas! Ko nors ne supratote? Paaiškinsiu: M. Filipavičius yra per jaunas užimti šias pareigas, todėl sumastė vietoj savęs „prastumti“ statytinius, per kuriuos jis prezidentaus. Dievaži, tai ne pokštai, apie šiuos „jauno verslininko“ planus raše Kaišiadorių rajono spauda („Atspindžiai“, Nr. 10 (1727), 2014 m. vasario 7 d.). Sprendžiant iš pokalbio su šiuo vyruku, kyla didelių abejonių, kad tokį planą sukurpti galėjo 8 klases baigęs vyras... Tad kas slypi už tokius „pretendentų“ – noras pasišaipyti iš Prezidento institucijos ar būdas „prazonduoti“ iki kokio kvailumo laipsnio linkę nusileisti mūsų rinkėjai? Pagyvensim – pamatysim, sakydavo mūsų senoliai, o mums belieka prisiminti, kad panašių bandymų mūsų politiniame gyvenime jau yra buvę – ir „duonos valgytojai“ ėjo į rinkimus, ir artistai, ir taksistai. (Vienas net Kauno meru tapo likimo ironija – lygtynė tuo metu, kai mero poste reikėjo labai nuovokaus ir išmintingo žmogaus, deja, taksistas nebuvo toks, tad Kaunas „po šiai dienai“ velkasi kažkur trečiareikšmio Lietuvos miesto pozicijoje.)

Yra tarp pretendentų ir Jurijus Subotinas – gal kas pamiršo šio žmogaus politines pažiūras ir veiklą? Pasidomėkite – kažkas labai panašaus į A. Paleckį ir jo „frontą“. Na, o apie R. Pakšą dar bus nemazai kalbama ir rašoma, priminsiu tik tai, kad 2004 metais R. Pakšas per apkaltą buvo nušalintas iš Prezidento posto už tai, kad neteisėtai suteikė Lietuvos Respublikos pilietę finansiniam rėmėjui (kokis nekaltas pavadinimas, tiesa?) Jurijui Borisovui, negana to, dar ir informavo jį, kad Lietuvos teisėsaugos institucijos domisi joveikla, taip pat siekė padėti įgyvendinti jam artimų asmenų privačius turtinius interesus. Pagalabar galiojančius įstatymus R. Pakšas netgi negali kandidatuoti į Prezidento postą, tačiau kartą nusispovus į mūsų šalies įstatymus, kodėl to nepadarius ir kitą kartą? Beje, šiam R. Pakso žingsniui nepriartaria jo partietis V. Mazuronis.

Dabar iškėlusiu kandidatūras pretendentų laukia kitas etapas – parašų rinkimas, o balandžio pabaigoje sužinosime, kas iš pretendentų į kandidatus iš tikruju dalyvaus Prezidento rinkimuose.

Išstosime iš ES ar pasiliksime?

Vasario 17 dieną Vyriausijo rinkimų komisija turėjo paskelbti, ar bus referendumas dėl draudimo parduoti žemę užsieniečiams. Suprasdami, kokią istorinę reikšmę turi jų sprendimas, komisijos nariai stokojo drąsos priimti kategoriską vienareikšmį sprendimą: iš pradžių nesutaré, ar referendumo organizatoriai surinko reikiama kiekį parašų, paskui nutaré, kad parašų kiekis pateiktas toks, kokio reikia norint surengti referendumą. Tačiau tai nereiškia, kad referendumas bus – VRK galutinį sprendimą patikėjo Seimui, kuris ši klausimą turės svarstyti prasidėjus pavasario sesijai. Nors iki to laiko dar kelios savaitės, bet vienas iš referendumo organizatoriu Pranciškus Šliužas jau pagrasino Seimui, kad „apsupsime Seimą gyva žmonių grandine ir ilgai ilgai ten budėsime. Neprašydami jokių leidimų, net su niekuo nederinę“. Trumpai tariant, „kā norēsim, tā darysim“. Ciniškas P. Šliužo požiūris į Lietuvos piliečių išsirinktą valdžią – ne naujiena, tačiau tyčiotis dar ir iš teisinės sistemos – daugiau nei ižūlu (vien ko verti jo pasakymai apie Konstitucinį Teismą). Na, o pomėgis kalbėti tautos vardu kelia rimtų abejonių šio žmogaus blaivia nuovoka – trys šimtai parašų, iš kurų dalį reikėtų atmetti kaip surinktus apgaulės būdu, dar nereiškia visos tautos. Juk vien rinkėjų, anot Z. Vaigausko, yra beveik pustrečio milijono. Ar likusieji, tai yra nepasirašė, priartia išstojimui iš ES, sutinka, kad su jų nuosavybe būtų eligiamasi pagal bolševikinį referendumininkų modelį? Ne.

Tad kyla natūralus klausimas, i kurį sau atsakyti turėtų kiekvienas Lietuvos pilietis – ar aš noriu, kad Lietuvos kiekvienas darytų tai, kas jam šaus į galvą, neprašydamas jokių leidimų ir su niekuo nederindamas? Nuoatsakymo priklausys tai, ar gyvensime įstatymu saugomoje visuomenėje, ar atsidursime įvykių, kai plėšiamos parduotuvės, deginami automobiliai ir mušami niekuo dėti praeivai, sūkuryje.

Išryškėjo ir dar viena naujiena (pirmadienio LRT laiduje P. Šliužas dėl to net apsižodžiavo su laidos vedėju) – referendumo organizatoriai, patute, kad žmonės ima susivoki ir abejoti referendumo gerais ketinimais (Z. Vaigauskas, komisijos pirmininkas, prasitarė, kad yra žmonių, kurie suprato esą suklaidinti ir panoro atsiimti parašus), pradėjo reikalauti... nevadinti jo „Referendumu dėl draudimo parduoti žemę užsieniečiams“ (nors būtent taip jie agitavo žmones

rinkdami parašus)! Dabar jie nori, kad referendumas būtų vadinamas „Žemė, vidausvandenys, miškai, parkai nuosavybės teise gali priklausyti tik Lietuvos Respublikos piliečiams ir valstybei“. Tiesa, neteko išgirsti, kaip vadinti tris likusias kokteilio, taip apsvaiginusio dalį mūsų tautiečių, sudėties dalis – ar jos taip ir liks reiklavimais neleisti niekam naujoti žemės gelmių, sumažinti referendumui reikalingą parąšų skaičių ir kita?

Dviejų Lietuvoje gerai žinomų ir gerbiamų žmonių pasisakymai šia tema

Europos Parlamento narys Vytautas Landsbergis: „Stai čia paminėtas pavojingasis referendumas, kuriame galų gale Konstitucinis Teismas pasakė tai, ką mes bandėme sakyti ir anksčiau, o referendumo šalininkai bandyda išsisukinėti, kad čia ne taip, ne prieš Europos Sąjungą. Aišku, kad prieš Europos Sąjungą, tai prieš mūsų sutartį. Kitai sakant, mes pažeidžiame mūsų sutartį. Bet tie propagandistai dar bandyda sakyti: tai dar neaišku, ar mus išmés? Gal neišmés iš Europos Sąjungos, gal kaip nors kitaip būsime apsijuokę, būsime žeminami, neteksime tam tikrų Europos Sąjungos paramos būdų? Tai ne vien finansinė parama, tai ir politinė parama. (...) Bet galų gale referendumo klasta yra įvardinta, kad tai yra referendumas prieš mūsų buvimą Europos Sąjungoje ir tegul dabar ten ponas Pranciškus Šliužas su Algirdu Paleckiu ir su Juliumi Panka ginčiasi su Konstituciniu Teismu, kad jie už Europos Sąjungą.“

Konstitucinės teisės ekspertas Vytautas Sinkevičius: „Niekas nekvietėnuoja tautos teisės išspręsti žemės paravimo klausimą. Konstitucinis Teismas nepaneigė tautos valios ir nepasakė, kad taisyliliu nustatyti negalima. Jis pasakė vienintelį dalyką: norint patvirtinti tas taisyliles, reikia išstoti iš ES. Jeigu referendumo organizatoriai būtų formulavę tokį klausimą: ar sutinkate, kad žemę draudžiama parduoti užsieniečiams, dėl to mes išstojaime iš ES ir grąžiname milijardus litų ir dar mokaime baudas, vargu būtų surinkti žmonių parašai. Tautai, prieš rengiant referendumą, reikia sakyti tiesą, o ne šiaip sau eiti populistišku keliu tvirtinant, kad išsaugosime Lietuvos žemę. Žmonės buvo suklaidinti. Ir visuomenė į keblią situaciją įstumė ne pasirausieji, o tie, kurie rinkdami parašus, nepasakė tiesos.“

**Parengė
Gintaras MARKEVIČIUS**

Ar asmens vertybes ir pasirinkimą lemia istorinis laikas?

Justinos SEREIKAITÉS, Kauno Stasio Lozoraičio vidurinės mokyklos 11 b klasės mokinės, rašinys (mokytoja Nijolė Karčiauskienė)

Ne visi žmonės gimsta laisvi, nesuvaržyti jokių taisyklių ar apribojimų, tačiau net ir individus, gyvenantis laisvų žmonių rate, privalo laikytis tam tikrų įstatymų, kurių dėka palaikoma tvarka. Praeityje žmonės buvo daug labiau ribojami, dauguma įstatymų nepatikdavo vienai ar kitai pusei, todėl kildavo nesutarimai tarp žmonių bei pačių valstybių. Šiuo metu vis dar tebekyla konfliktai bei prieštaravimai, bet jie yra visiškai kitokie, negu buvo anksčiau. O ar pakito žmonių vertybės, kurių reikšmė ir svarba tuo metu buvo itin tiksliai apibrėžta? Taigi kyla klausimas, ar asmens vertybes ir pasirinkimą lemia istorinis laikas?

20 amžius Lietuvoje – didžių apsisprendimų ir pasirinkimų laikotarpis, paženkintas kovomis už Tėvynės laisvę. O ar galėjo būti kitaip? Juk laisvės troškimas ir kova dėl jos visada būna didžiausia, kai ją prarandame. Todėl daugybė jaunuų vyrų nepabijojo ginti ir saugoti savo valstybę ir stojo į kovą už jos laisvę. Tą parodė 1944-ųjų metų įvykiai, kai pasirode pasipriešinimo ženkrai, rodantys, jog lietuvių kovos ir gins tai, kas jiems priklauso. Iš SSRS okupacijos gniaužtų Lietuvą bandė išsivaduoti 9 metus, iki pat 1953-ųjų. Pirmieji partizanų būriai susikūrė 1944 metų vasaros pabaigoje, jie stengesi suvienyti okupuotoje Lietuvoje veikusias partizanų karines-teritorines struktūras, įsteigti organizaciją, kuri politinėmis ir karinėmis priemonėmis kovotų už Lietuvos išlaisvinimą. 1948 metais perėmus iniciatyvą tobulinti ginkluoto pasipriešinimo organizaciją buvo nuspresta sušaukti Lietuvos partizanų vadų suvažiavimą.

mą, kuris vyko 1949 metų vasario 2–22 dienomis Šiaulių apskrityje. 1949 metų vasario 10 dieną jungtiname posėdyje buvo nutarta Lietuvos ginkluoto pasipriešinimo organizaciją pavadinti Lietuvos laisvės kovos sajūdžiu. Kuo toliau, tuo labiau lietuvių įrodė, kaip brangina savo Tėvynę ir kiek yra pasirengę dėl jos padaryti. Laikraštyje „Partizanas“ 1951 metų liepos 20 dieną buvo rašoma: „Žmogaus, o ypač tautos, laisvei kainos néra. Laisvė neįkainojama todėl, kad be jos gyventi neįmanoma, gyvenimas tampa beprasmis. Žmogus, išsižadėjęs laisvės, netenka savo žmogiško orumo...“

Laisvės troškimas – svarbi vertybė, todėl dauguma jaunuų žmonių pasirinko kovoti dėl to, kas prarasta, – dėl Tėvynės laisvės. Tai žinant galima suprasti, jog LLKS organizacijos veiksmai nesibaigė vien tik sukūrus pavadinimą. 1949 metų vasario 16 dieną tarybos posėdyje buvo priimta Deklaracija. Joje buvo išdėstytos pagrindinės Sajūdžio politinės programos nuostatos, pabrėžta, kad okupacijos metu LLKS taryba yra aukščiausias tautos politinis ir karinis organas, vadovaujantis politinei ir karinei tautos išlaisvinimo kovai. Deklaracija pasirašė 8 posėdžio dalyviai: LLKS tarybos prezidiumo pirmininkas Jonas Žemaitis-Vytautas, Tauro apygardos vadas Aleksandras Grybinas-Faustas, Vakarų Lietuvos partizanų srities štabo viršininkas Vytautas Gužas-Kardas, LLKS Visuomeninės dalies viršininkas Juozas Šibaila-Merainis, Prisikėlimo apygardos štabo viršininkas Bronius Liesis-Naktis, Prisikėlimo apygardos vadas Leonardas Grigonis-

Užpalis, einantis Pietų Lietuvos partizanų srities vado pareigas Dainavos apygardos vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas, LLKS tarybos prezidiumo sekretorius Petras Bartkus-Žadgaila. Deklaracija kartu su kitais Lietuvos partizanų vadų suvažiavime 1949 metų vasario 2–22 dienomis priimtais dokumentais sudarė teisinį ir politinį Lietuvos ginkluoto pasipriešinimo pagrindą, suteikę Laisvės kovoms naują pobūdį, įteisino LLKS kaip vienuolyninio organizuoto pasipriešinimo sovietinei okupacijai organizaciją, o jos tarybą – kaip vienintelę teisętą valdžią okupuotos Lietuvos teritorijoje. Vienas žymiausių lietuvių rašytojų, iki pat žūties dalyvavęs ginkluotame pasipriešinime, Bronius Krivickas partizanaudamas kūrė eilėraščius, sonetus. Jo poezijoje kovojo žmogus atskleidžia kaip aiškiai apsisprendusi heroiskai aukai ir ją apmąstanti asmenybę. Eilėraštyje „Rudens melodija“ jis tarsi ragina, guodžia savo kovos draugus:

Ir tvirtas būk! Vėl vieną žiemą žiaurią Dievų valia tu per-eit privalai!

Pro plieno speigą, mirčiai aplink laigant,

Turėsi nešti tu tą skaudžią taurę,

Kai skeldės stambūs, ram-būs ąžuolai.

1944–1953 metų įvykiai ir Lietuvos partizanų pavyzdys bene geriausiai iliustruoja, kaip skaudūs istoriniai įvykiai gali mumyse pažadinti pačias tau- riausias vertybes, tokias kaip Laisvės troškimas, meilė Tėvynei ir pasiaukojimas, paskatinti mus kovoti dėl to, kas brangus, net jei kovoant tektų paaukoti savo gyvybę.

LLKS Deklaracijos minėjimo aidai

Minint LLKS 1949 metų vasario 16 dienos Deklaracijos pasirašymo 65 metų sukaktį, Kauno Stasio Lozoraičio vidurinėje mokykloje organizavome rašinių konkursą tema „1949 metų vasario 16 dienos Deklaracijos šviesos vertybės“. Šią iniciatyvą mielai palaikė mokyklos direktorė Klavdija Kovalenkina, paraginusi mokytojus ir mokinius dalyvauti renginyje. Atrinkti keturi geriausi rašiniai spaudinami „Tremtinyje“.

Vienuoliktokės Greta Jodkaitė (mokytoja Jurgita Žygienė) ir Justina Sereikaitė (mokytoja Nijolė Karčiauskienė) savo rašiniuose bandė atsakyti į klausimą – ar asmens ver-

tybes ir pasirinkimą lemia istorinis laikas. Pirmoji mokinė rašė, kad svarbiausios vertybės nekinta, nes jos „žmogų daro žmogumi“, ir pastebi, kad tą žmogiškumą gali lemti ir istorinis laikas, susidariusios aplinkybės. Ji pateikė pavyzdžių iš knygneštės ir Lietuvos partizaninio karo prieš sovietinį okupantą laikotarpių, kai padidėjus priespaudai, padidėjo ir pasiaukojimo vertybė. Mokinės nuomone, dabartinis žmogus labiau vertina materialines vertybes, bet ne tautines nuostatas. „Žmonės save laiko pasaulio piliečiais, dėl to liberalizmas ir globalizmas tapo vertybė“, – rašė mokinė Greta Jodkaitė.

Justina Sereikaitė rašydama apie vertybes daugiausiai remėsi Lietuvos partizaninio karo istorijos epizodais – „didžių apsisprendimų ir pasirinkimų laikotarpiu“, kada kova dėl laisvės tapo didžiausia vertybė. Ji rašė, kad šioje kovoje „lietuvių rodė, kaip brangina savo Tėvynę ir kiek yra pasirengę dėl jos padaryti“. Mokinė cituoja 1951 metų liepos 20 dieną išleisto laikraščio „Partizanas“ minčis, kad „Laisvė neįkainojama, be jos gyventi neįmanoma, gyvenimas tampa beprasmis. Žmogus, išsižadėjęs laisvės, netenka savo žmogiško orumo“.

(keliamas į 12 psl.)

Sveikiname

Buvusiam Tauro apygardos partizanui Arūnui, dimisijos kapitonui, Vyčio Kryžiaus ordino kavalieriu, LPKTS garbės pirmininkui **Antanui LUKŠAI** vasario 16 dieną suteiktas Prienų rajono Garbės piliečio vardas – už ypatingus nuopelnus Prienų kraštui, Lietuvos Respublikai, už Prienų krašto garninimą savo darbais ir veikla Lietuvoje ir užsienyje.

Nuoširdžiai sveikiname ir linkime sveikatos, Dievo palaimos. Žaliuokite tėviškės ąžuolu!

**LPKTS pirmininkas dr. Povilas Jakučionis,
LPKTS valdyba ir taryba,
„Tremtinio“ redakcija**

*„Tėvynė, mes žygius Tau, kaip džiaugsmo aleliuja, Širdžių aukas ir meilės vainikus sudėsim.
Šventuojų tavo gojų, šventų miškų tavuojų
Per genkartes, per amžius mus siekiančiam pavēsi“....
(Bernardas Brazdžionis)*

Gerbiamas **Antanai LUKŠA**,
Garbingi ir prasmingi Jūsų atlkti darbai ir žygdarbiai Motinai Tėvynei Lietuvai. Džiaugiamės Jumis, kad esate DIDIS Lietuvos žmogus. Nuoširdžiai sveikiname Prienų rajono Garbės piliečio vardo suteikimo proga. Nuoširdžiai linkime stiprybės, sveikatos, laimingų metų.

**Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos
Kauno skyriaus vardu – Gintautas Tamulaitis,
LDK Birutės karininkų šeimų moterų
draugijos vardu – Ona Stašaitienė**

Buvusiai tremtinėi, LPKTS Prienų filialo pirmininkei **Dalytei RASLAVIČIENEI** įteiktas Prienų rajono savivaldybės apdovanojimas „Dėkingumas“ – už uolų ir sažiningą darbą, svarų indėlį kuriant Prienų rajono gyventojų kultūrinę, ekonominę, socialinę bei dvasinę gerovę, už reikšmingus neatlygintinus darbus bendruomenės labui.

Nuoširdžiai sveikiname ir linkime sveikatos, dvasios stiprybės ir nesibaigiančios energijos rūpinantis krašto buvusių tremtiniių ir politinių kalinių gerove bei Laisvės kovotojų atminimo įamžinimu.

**LPKTS pirmininkas dr. Povilas Jakučionis,
LPKTS valdyba ir taryba,
„Tremtinio“ redakcija**

Vasario 13 dieną Kauno miesto burmistro Jono Vileišio pasidabruotu medaliu už nuopelnus įgyvendinant pilietines iniciatyvas ir kuriant miesto įvaizdį apdovanota Kauno buvusių tremtiniių ir politinių kalinių choro „Ilgesys“ ilgametė vadovė **Bronė PAULAVIČIENĖ**.

Miela vadovė, sveikiname ir linkime neblėstančios kūrybinės ugnies, skambios dainos, geros sveikatos ir Dievo palaimos.

**LPKTS valdyba,
LPKTS Kauno filialas
„Tremtinio“ redakcija**

(atkelta iš 1 psl.)

Šis raštasyra mūsų Tėvynės mirties testamentas“, bet ir aiškiai parodo savo nusistatymą kovoti „laisvę labiau mylime kaip savo gyvybę“. Partizanai laiške pabrėžia, kokia svarbi tautai yra religija: „85 procen-tai lietuvių tautos yra Rymo katalikai. Religijos įtaka buvo ir yra labai stipri. Mūsų tautoje yra ypatinga pagarba reiškiamai Sv. Marijai. Anot Pijaus XI, Lietuvayra Marijos Žemė. Mūsų krašto pakelėse labai daug kryžių – smūtkelių. Tai tautos kančios simbolis. Bolševizmas gerai žino, kad kol ne-pakirs religijos įtakos, tol tau-ta bus atspari. Todėl religijai ir tenka smarkiausias smūgis. Pagal bolševikų vadus, religija taip priešinga bolševizmui, kaip vanduo ir ugnis. Todėl prieš karą Sovietų sajungoje buvo panaikintos visos religijos ir jų papročiai.“

LR Seimo nario dr. Arvydo Anušausko pranešime „Grēsmių Lietuvos nacionaliniam saugumui suvokimas (1934–2014)“, išsamiai apžvelgta ir palyginta, kas turėjo įtakos nacionaliniams saugumui: „Per 80 metų Lietuvos valstybė pergyveno labai skirtingus laikotarpus, nuo nepri-klausomybės atkūrimo iki oku-pacijų, nuo okupacijų iki ne-pri-klausomybės atkūrimo ir sugrįžimo į Europos valstybių

Konferencija „Lietuvos laisvės kovos sajūdžio tarybos Deklaracijai – 65“

tarpą. (...) Per aštuonis de-šimtmiečius nepasikeitė tik Lietuvos geografinė padėtis, o keitėsi kaimynai, sienos, vi-daus padėtis ir kartu visa Europa – grēsmės nacionaliniams saugumiui.“

„Analizuojamo laikotarpio pradžioje pagrindinės grēsmės nacionaliniams saugumui buvo susijusios su užsienio šalių aktyviu separatistinių ar antivalstybinių jėgų rėmimu (iš Vokie-tijos ir Sovietų sajungos pu-sės), vaidus politinės opozi-cijos radikalizavimosi proce-su, pasaulinės krizės įtaka svarbiausiems ekonominiams sektoriams, Lietuvos užsienio politikos balansavimui išlai-kant Lenkijos ir Vokietijos pretenzijas Lietuvai nereali-zuotomis.“

Atkūrus nepri-klausomybę 1990 metais Lietuva susidūrė su naujaus pavojaus. Dr. A. Anušauskas išskiria tas grēsmes, kurias šalis sėkmingai įveikė, tai – Lietuvos nepri-klausomybės atkūrimo izoliavimas nuo tarptautinės paramos; Rusijos kariuomenės neteisėtas buvi-mas; finansinis nestabilumas; karinis-politinis valstybės izoliavimas; ekonomio augimo stagnacija, ekonominė pri-

klausomybė nuo Rusijos; teritoriniai ginčai su kaimyninėmis valstybėmis. Baigdamas pranešimą dr. A. Anušauskas susirinkusiesiems priminė, jog grēsmių nacionaliniams saugu-mui mažinimas „ne vien poli-tikų reikalas, tai visų piliečių reikalas.“

Lietuvos gyventojų genoci-do ir rezistencijos tyrimo cent-ro vyr. specialistas Darius Juo-dis apžvelgė LLKS tarybos Deklaracijos atsiradimo aplin-kybes bei pačios Deklaracijos raidą, kuri pradėta ruošti 1946 metais. Deklaracijos tekstas teisiškai itin gerai paruoštas, tad istorikas daro prialaidą, jog Deklaracijos teksta galėjo paruošti Sorbonos universitete Teisės mokslo daktaro vardą apgynęs partizanas Alfonsas Vabalas-Gediminas.

Vilniaus universiteto (VU) Istorijos fakulteto doktorantė, Sovietinės okupacijos tyrimo asociacijos narė Inga Zakšaus-kienė pranešimu „Vakarų radijo transliacijų vaidmuo Lie-tuvos laisvės kovoms“ paneigė visuomenėje lig šiol gajų mitą, jog partizanai klausydamies radijo buvo įtikėję, jog „ateis amerikonai ir išgelbės“.

VUTarpautinių santykų

ir politikos mokslo instituto dėstytojo dr. Lauryno Kas-čiūno, skaičius pranešimą tema „Istorinės atminties poli-tika Lietuvoje: Lietuvos valstybingumo atraminiai taškai“, nuomone, tokį datų minėjimai – „ne tik proga dar kartą prisiminti mūsų tautos didvyrius, savo tikėjimu ir darbais išsaugojujus Lietuvos laisvės idėją, bet ir aptarti tai, kaip mums šiandien sekasi puoselėti jų atminimą, kartu ir visą Lietuvos valstybin-gumo tradiciją.“

Dr. L. Kasčiūnas gausiai susirinkusiam jaunimui aiškiai nubrėžė dvejų Vasario 16-ųjų skirtumą ir sąsajas bei tai, kurios atvedė tautą: „Minint vals-tybės atkūrimo dieną dažniausiai pagrindinis dėmesys skiriama 1918 metų vasario 16-osios Nepri-klausomybės Aktui, ne ką mažiau svarbi ir 1949 metų vasario 16-osios Deklaracija. Pirmuoju dokumentu atkurtą nepri-klausoma Lietuvos valstybę, o antruoj, Lietuvą okupavus Sovietų sa-jungai, išsaugota valstybingumo tasa ir nepri-klausomybės siekis. Akivaizdu, kad tai du vienas kitą papildantys istoriniai dokumentai. 1918 metų

vasario 16-osios Aktu atkurtą valstybę subrandino ir įtvirtino lietuvių sąmonėje tautinį ta-patumą ir patriotiškumą, ku-ris, šalį okupavus, paskatinio nepri-klausomybės atkovojo-mo siekius ir ginkluotą pasiprieši-nimą okupantams. Tai atvedė iki 1949 metų vasario 16-osios Deklaracijos, kuria siekta iš-saugoti valstybės tėstinumą.

Galiausiai, nepaisant to, kad okupacinis režimas sunai-kino organizuotas partizanų struktūras, tas deklarotas valstybingumo siekis, ta laisvės idėja liko gyvi per visą sovieti-nės okupacijos laikotarpį ir at-vedė iki 1990 metų kovo 11-osios.“

Visus konferencijoje išgir-sutus pranešimus bene geriausiai apibendrina dr. L. Kasčiūno žodžiai: „Kiekviena save ger-bianti valstybė puikiai supran-ta, jog šalia politinių, karinių ir ekonominių grēsmių prevenci-jos valstybės nepri-klausomybės konsolidacijai būtina ir istorinės atminties politika. Tai reiškia, kad vienas iš mums ky-lančiu iššūkiu – susieti įvairių istorinių lūžių ir katastrofų iš-draskytus valstybingumo rai-dos etapus įvientisą ir organiš-ką istorinį pasakojimą ir taip įtvirtinti Lietuvos valstybingu-mo tradiciją.“

Rasa DUOBAITĖ-BUMBULIENĖ

(atkelta iš 1 psl.)

Daug kalbantys apie žemę pamiršta apie žemėlapį. Lyg mokyklų nelankę. O žemėlapis primintų – kur demokratinė Europa, kur putininė Eurazija, tad ką toliau renkasi Lietuva. Nereikia Europos, tai kren-ti į Euraziją. Atgal į narvą.

Daug kalbantys apie Tautą didžiaja raide savo siūlomais kūlvirščiais nebent paspartins realios tautos persikraustymą kur geriau. O kaip vertinti, kai tyčia arba iš neraštingumo Petro sklypą vadina valstybės te-ritorią? Mat jeigu Petras par-duos latvui, tai Lietuva sumažės, o Latvija padidės. Yra tuo patikėjusių. Gal auklytės pa-aikintų darželyje, jog demok-ratinė valstybė savo suverenios teritorijos parduoti negali net vyriausybei norint. Juolab – ūkininko Petro sprendimu, nes jis parduoda tik sklypą, ne valstybės gabala.

Vyresnieji gal atsimenante, kaip univermagine norėdami at-sikratyti prekių šlamštu suda-rydavo „dovanų paketą“, kurį gali pirkti tik visą.

Dabar išrastas būdas, kaip teikti piliečiams balsavimą „taip“ arba „ne“ už keletą konstitucinių dalykų iš karto. Tuo keliu einant, jūsų ir mūsų greit lauks toks trijų sprendi-

Nemesim Europos kelio

mų paketas:

1. Minimalų atlyginimų – dvi-gubai!
2. Nacionalizuoti skandinavų bankus, atkurti „Snorą“, par-sikvesti šokėjų Romanovą.
3. Gerbiant kultūros paveldą, sugražinti Stalino paminklą į tradičinę vietą Vilniuje prie ge-ležinkelio stoties.

Arba ir toks paketas:

1. Minimalų atlyginimų – tri-gubai!
2. Atkurti „draugiškus santi-kius“, kaip anie sako, su V. Puti-no vadovaujama Rusija.
3. Tuo tikslu atšaukti 1992 metų referendumą, dabar iš naujo nustatant pagal Kremliaus „pervyj banditskij“ kana-lą, kad Lietuva niekad nebuvó Sovietų SSR okupuota, todėl jokios žalos dėl nebūtos oku-pacijos ir nebuvusių tremčių nepatyre.

Žiūrėkit, piliečiai, panaši padėtis: ankstesnį Lietuvos 2004 metų referendumo sprendimą, kad stojame į Eu-ropos Sąjungą, dabar siūlo at-šaukti nauju tautos balsavimui: dešimt metų pasinaudojė, at-metam stojimo sutartį!

Tik padaryk pradžią, ir ei-sim toli. Petro sklypą, kurį jis norėtų parduoti europiečiui

susitarimas dėl kainos, ir jei nevaržys Lietuvos įstatyminių saugikliai, tik pavadinink šventa visaliaudine nuosavybe – ir vis-kas atrodys kitaip, jaudins, ir varysim atgal į būvį be priva-cios „buržuazinės“ nuosavy-bės. Brolį latvį pavadinkim prakeiku užsieniečiu, kuris šiukštu negali įsigyti Petro sklypo ir Jame užsiauginti mai-zés, – ir velnio tą latvį su vi-sais jo bjauriais eurais ir Eu-ropa! Tai būtent gudručių siūloma. Vienu pabalsavimo ėjimu, be jokios analizės į priekį, brauktume viską, ko pasiekę. Gautume Europoje nebe sajungininkės, o „tre-ciosios šalies“ statusą lygiai su Rusija ir Gudija.

Ką apie mus tada pasaky-tu estai, jau neseniai girdėjom, kai pagrasėm blokuoti europinį Baltijos geležinkelį. O ką tars broliai ukrainiečiai? Jie pasi-šventę kovoja už savo teisę pa-sirinkti Europą. Mes lyg remiam, užjaučiam, bet patys už-simoje – kai kurie – balsuoti prieš Europą! Ne viskas joje ir mane žavi, bet tai reikštų – už būvį vakuumė ir laukiančią Euraziją, iš kurios liūno atro-dėme išsiveržę.

Savo televizijose matom

aktualių debatų: kaip apsaugoti mokyklas ir vaikus nuo nar-koverslininkų ir kitų krimina-lų skverbimosi? Kitur neispis-ročiai atsineša ginklą ir šaudo mokytojus, mokinius... Yra parengtas Lietuvai mokyklų saugumo planas, bet štai pini-gų jam įgyvendinti nėra, gausim nebent iš ES. Ta sako po-licia, švietimas ir TV. Gudrūs referenduminkai tyli.

Kaip gelbėti griūvčias li-gonines, kad jos nevirstu tik numarinimo įstaigomis? Tu-rim gerų programų, sako mi-nistras, gal padės Europa, ir neberekės balkaias ramstyti lubų. Tikrai, pats laikas ištoti iš Europos Sąjungos ir toliau ramstyti balkaias.

Nenustebčiau, jei antieuro-pinių referendumui pavykus, išgirstume ir tokį diagnoziją iš nelemtoto Brüsselio: pasisius-kit su savo senom branduoli-nėm atliekom. Nors dabar Europos biudžete numatėm jums gausiai padėti, bet jeigu einat lauk, tai ir eikit, ir eikit, ir eikit.

Ukrainiečiai vis dar žiūri į mus su pavydu, ima Sajūdžio pavyzdį, tai tegul p. Šliužas nu-važiuoja ten su Putino propa-ganda, kad Europos Sąjunga

ira blogis. Ir apstulbė ukrai-niečiai gal susivoks, nepadarys klaidos, atsukus Europai nuga-rą. O ponai Panka ir Šliužas at-siims Raudonosios žvaigždės ordinus iš paties kunigaikščio Murzos rankų.

Taip klostytusi, kadangi dviejų nugarų niekas neturi; nusigręžę nuo Europos šypso-simės ir lankstymis Krem-liaus kurantams. Sakiau, žem-valdžiai, pasižiūrėkite į žemė-lapij. Raudonas kylis nuo Maskvos iki Karaliaučiaus perkirstų Europos Sąjungos erdvę tarp Latvijos ir Lenkijos. Lietuvos vaidmuo taptu žiau-riai istorinis. Šioje vietoje, Pi-lies gatvėje, daugiau mums ne-būtų ko rinktis.

Todėl nemiegokime kaip išsigandęs draugas Vaigaus-kas, bet galvokime tam darbui skirta kūno dalimi – galva. Tą syk būsim atėję čia ne paskutinį kartą. Nesisvaiginkime žodeliai ir būgneliais, išlikim blaivūs ir, jeigu reiks, ramiu referendūmo boikotu apginkim europietišką Lietuvą. Yra ir toks būdas gintis.

Toks bus ir Vasario 16-osios ipareigojimas: nepri-klausomybė nuo šimtamečių carų, euro-pinė kryptis ir demokratija.

Su Apvaizdos padėjimu nepameskim kelio.

Tvarkydama savo Amžinybėn iškeliausio vyro Vlado Voverio archyvą, radau įdomios, iki šiol man nežinomas medžiagos. Tarp kitų užrašiukų, radau sukonseptuotą Rojaus Medvedevo straipsnį „Kalinimai Stalinui“ (Roj Medvedev. Isk Stalinu // Moskovskie novosti, 1988-11-27), kuriame pateikta bolševikinio genocido pačioje Rusijoje statistika, paneigianti dabartinės Rusijos „gudročių“ pateiktą statistiką. Prancūzijos mokslininkams apie Stalino velykdytą terorą Sovietų sajungoje. Jų knygoje „Juodoji komunizmo knyga“ teigiamai, kad Stalino bolševikinis režimas išžudė 20 milijonų savo šalies piliečių. Pagal Rojaus Medvedevo duomenis, iš tikrujų šis Stalino aukų skaičius yra sumažintas ne keliais tūkstančiais ar milijonais, bet keliis kartus.

Minėtame Rojaus Medvedevo straipsnyje pateikta tokia statistika:

1918–1920 metų kolektivizacijos aukomis tapo 10 milijonų Rusijos valstiečių. R. Medvedevas straipsnyje teigia, kad pats Stalinas šių aukų skaičiumi, kaip didelį savo genialaus valdymo nuopelną, gyrėsi Didžiosios Britanijos premjerui Vinstoniui Čerčiliui. „Išbuožinama“ buvo iki pat 1932 metų.

1927–1931 metais buvo masiškai naikinami „kairiosios opozicijos“, „dešiniosios opozicijos“ partijų nariai, „buržuaziniai nacionalistai“, nusikalė „specialistai“. Sunaikinta apie 200 tūkstančių. Išliko labai nedaug, kalėjimuose praleidę 25–30 metų.

1933 metais pagal instrukciją iš Kremliaus organizuotas „holodomoras“ Ukrainoje. Rojas Medvedevas savo straipsnyje rašo, kad tada Ukrainoje badu mirė 6 milijonai žmonių. (Statistika nenusistovėjusi; svyruoja 6–13 milijonų kryptingai numarintų badu ukrainiečių. Ypač dideli „nuopelnai“ šioje siaubingoje statistikoje priskiriami Nikitai Chruščiovui. Istorikai tyliai. Rusijoje jie Vladимиro Putino nutildyti).

Nuo 1924 iki 1937 metų Stalino komunistinis režimas represavo 18 milijonų žmonių; iš jų 10 milijonų buvo masiškai išžudyta įvairiausiose vietovėse; daugiausiai Sibire, sraunių upių pakrantėse, kur vėliau, upėms paplovus krantus, į nežinią iškeliau ir tū milijonų palaiakai. (Apie tai rašiau savo knygoje „Antikomunizmas“, V., 2010.)

1937–1938 metais represuota 5–7 milijonai „kitinčių“ partinių bei Sovietų sajungos kariuomenės vadų ir komisarų. Milijonas iš jų sušaudyti

kaip „Tėvynės išdavikai“, tarp jų ir legendinis Sovietų sajungos maršallas Michailas Tuchačevskis. Suimtas 1937 metų gegužė.

1939–1940 metais Stalino „giltinė“ įsisuko į bolševizmo pavergtų tautų teritorijas. Vakarų Ukrainoje, Baltarusijoje ir Pabaltijyje nužudyti 2 milijonai „nepatikimų“ režimui žmonių, daugiausia iš jų švesuolių, baigusių aukštuosius mokslus, – tautų protas.

1941–1943 metais, jau vykstant karui, ištremti iš jų gyvenamajų teritorijų, vėliau išžudyti, 3 milijonai Pavolgio vokiečių, kalmukų, čečenų, ingušų, Krymo totorių, graikų, kurdu.

žmogui ir žmogiškumui organizatorius buvo Komunistų partija, realizavusi antižmogišką komunizmo principą.

Prašilus Rusijos politiniam klimatui, Rusijos rašytoja Zofija Krachmalnikova, ko gero, pati pirmoji pabandė aiškintis komunizmo esmę ir įtaką rusodvasios būsenai. Apibendrinusi mokslininkų tyrimus ir savo pačios stebėjimus straipsnyje „Tarp mūsų kruvinas skaldymo angelas“ (Mežnamis angel krovavyj razdelenija // Literaturnaja Gazeta, 1996-01-24, p. 3–4), pasirinkusi straipsnio epigrafu Rusijos filosofo Nikolajaus Berdajevu mintį: „Būdingiausias rusų istorijos bruožas yra...

mas ne tik Komunistų partijos nariams, bet ir visai visuomenei. Buvo paskelbtas šūkis: „Kas ne su mumis, tas – prieš mus“. Galinga komunistinė propagandos mašina, šimtus kartų pranokus vėliau gimusią gebelsiškają, ir Komunistų partijos diktatui pavaldus švietimas, mokslas ir visa kultūros sistema, ir žmonių baimė būti sunaikintam, kaip liaudies priešui, pasiekė savo tikslą: žmonėms tarsi antroji oda „priaugo“ naujas mastumas ir naujoji „sažinė“. Žinduolių klasifikacijoje atsirado naujas padaras – homo sovieticus. Komunizmas buvo padarytas religija, o cerkvė paversta tik „kultinių apeigų atlikimo“

nėjas Antanas Kvedaravičius, Vyno ir šampano kombinato vyr. juristas, dabar pensininkas: „Organizavau vyrų būri... Greit į jį susirinko apie 60 žmonių. Aš buvau paskirtas būrio vadu. Pirmasis mūsų mūšis įvyko Liepakoju kaime, netoli Žuvinto ežero. Tada sunaikinome Kušlio, buvusio Simno šaulių būrio vado, gauja. Neišgelbėjo jo klampios Žuvinto pelkės, nepadėjo ginklai. Tokiai sekė aršios kovos – Kalniškio mūšis“, – 1981 metais pastatyame dokumentiniame filme „Alytus ir alytiškiai“ Antanas Kvedaravičius apie savo „nuopelnus“ stribų būryje pasakojo su didžiulių įkvėpimu ir pasididžiavimu (Lietuvos Aidas. – 1994-02-19).

Nesenai rašiau apie Pauliaus Vytiuro knygą „Dialogai su Viešpačiu ir Šetonu“ (V., 2012), kurioje parodomas Lietuvos „piliečių“ „naujas mastumas“ ir „nauja sažinė“. Kai pagarsėjusiam šešiolikmetės mergaitės Onutės Preilauskaitės prievertautojui ir žudikui su pakeista pavarde iš Mocalovo į Mažiriną vadovaujant buvo nukauti 11 partizanų netoli Eržvilko ir jų palaikai numesti Eržvilko aikštėje, operacijos vadovas NKVD gen. Mažirinas organizavo girtų žudikų pasilinksminimą prie žuvusių palaikų. Pasilinksminimo „vinis“ buvo sešersys Maša ir Katia Matuševaitės. Jas gerokai nugirdžius, buvo įsakyta šokti su aukštakulniais ant nužudytių krūtinėjų. Jis pats su girtų enkavedistų gauja toje organizoje traukė „Kalinką“, pagal kurią komjaunuolėšoko. (Voverienė O. Audros priverčia ąžuolus leisti gilesnes šaknis / Karštasis komentaras. – 2014-01-31-02-14, p. 16–17.)

Pasielkavau Lietuvą žinios apie kruviną terorą Rusijoje ir karo metais, ir dar prieš karą. Pirmomis po karo dienomis Lietuvos žmonės patys pamaštė tikrąjį okupanto ir jo kolaborantų veidą, jų naują mastumą ir naują sažinę – žudysti, žudysti. Antanas Paulavicius knygoje „Kraujų upeliai tekėjo...“ (K., 1990) vienas pirmyjų Lietuvoje apraše tą kruvinąjį okupanto ordū siautėjimą. „Paskutiniojo Lietuvos partizano paskutiniame žodyje“ rašė: „Ar aš galėjau sedeti rankas sudėj... kai daužė mano tévo galvą. Klausinėjo, kur sūnus? Ar aš galėjau negirdėti jo vaitojimo? Sukinėjo mano motinos rankas, kur vyriausasis sūnus klausinėjo. Motin motinėle, išgirdau tavo raudą. Ar aš galėjau neišgirsti? Nurovė mano sesei kasas ir išniekino. Sese, sesute, išgirdau tavo aimaną.

(keliamas į 10 psl.)

Tai neturi būti užmiršta

Minint Lietuvos laisvės kovos sajūdžio tarybos Deklaracijos 65-iasias metines

1943–1946 metais atkariautose Sovietų sajungos teritorijose prasidėjo nauja bolševikinio teroro banga – „filtracija“, represavimas ir žudymas tų, kurie „bendradarbiavo su naciais“. I tą skaičių buvo įtrauktai ir visi karininkai bei kareivėliai, papuoļę nacių neįlaisvę. Rojas Medvedevo duomenimis, iš šių teroro bangų pateko 10 milijonų SSRS piliečių. Jų mažai išliko gyvų.

I atskirą represuotų grupę Rojas Medvedevas įtraukė specialistus – „gydytojus žudikus“, daugiausiai tarp jų buvo žydų tautybės, kosmopolitus (kibernetikus, vadybos specialistus), mokslininkus - antilysenkininkus, antimičiūrininkus, veismanistus - morganistus (biologus, genetikus) ir kitus – visoje Sovietų sajungos teritorijoje 1947–1953 metais jų represuota milijonas. Daugelis jų žuvo nepakeldami baišių kalinimo sąlygų, tarp jų ir mūsų Andrius Greičiūnas.

Taigi bendras Stalino teroro aukų skaičius – 46 milijonai 500 tūkstančių savo šalyje išžudyti piliečių. Dabar visi šie tyrimai sustabdyti. Siekiant patikslinti šią statistiką ir naujodant Adolfo Damušio tyrimo metodiką, tikslingo būtų palyginti Rusijos gyventojų skaičių iki revoliucijos ir 1953 metais.

Baisiausia, kad įsuktas žydymo smagratasis veikė nusustodamas – jam reikėjo vis naujų ir naujų krauso aukų. Taip buvo realizuojamas svarbiausias komunistinės ideologijos principas – surask priešą ir ji sunaikink. Kad ir kaip bebūtų parodos, šiuo požiūriu aiškinami begalinį krauso troškulį, rusai mokslininkai pasirodė doriausi ir sažiningiausi. Jie suvokė pirmieji, kad visų nedorybių ir niekšybų, nusikaltimų

skaldymasis ir jo katastrofiški padariniai... Skaldymasis – mūsų istorijos varomoji jėga...“, ji rašė, kad vienas iš pirmųjų buvo Rusijos cerkvės skilimas 1610–1613 metais, išlikęs Rusijos istorijoje „Didžiosios sumaištis“ („Smūtos“) vardu... Jis ne tik Rusiją padalijo į dvi dalis, į dvi Rusijas, bet ir buvo pirmasis tragiskas lūžis rusų siejloje... (kai rusas kariavo kruviną karą prieš rusą – O. V.) „Nuo to laiko, – teigia rašytoja, – Rusijos dvasia suskilo“.

Antrasis Rusijos skilimas, „dar tobulesnis savo žiaurumu“ – 1917 metų revoliucija. Išžudyta ir badu numarinta milijonai Rusijos inteligenčių ir valstiečių – sergančios rusodvasios padarinys. Žudymas tapo poreikiu. Žudymo maština, užvesta Lenino ir jo bendražygį, Stalino laikais įgijo makabrišką pobūdį. Kiekvainais metais, taip rodo ir Rojas Medvedevo statistika, nužudytių skaičius augo geometrine progresija. Revoliucionieriai žudikai gimdė tokius pačius vaikus. Pastarieji estafetę perdarė savo vaikams: „Sovietų sajunga tapo didžiuoju kalėjimo zona žmonėms ir tautoms. Jos vadovavietoj demokratinio principo – žmogaus teisės gyventi – įtvirtino kitą principą – žmogaus teisę žudyti“ (Ten pat.).

„Baisiausia, – teigia rašytoja, – kad nuo pat pirmųjų Komunistų partijos dienų jos vadai genialiai suprato, kad svarbiausia – sukurti mastymo modelį, pateisinantį visus komunistų nusikaltimus, sukurti naują „sažinę“, i jos pamata dedant smerdiakoviską logiką – viskas leidžiamą, kas padeda partijai“. (Ten pat.)

Šitas mastymo modelis sovietiniame gete tapo privalo-

struktūra, kaip megdavo sakytį Maskvos patriarchas Aleksijus II. Komunistų partijos saldžialiežuvių pastangomis Leniną ir Stalinas buvo iškelti į Dievo statusą, paskelbti vieninteliais ir patikimiausiais dievais, visiškai nekonkuruojančiais su tikruoju Dievu – jis liko tik Rusijos marginalijose, kaip „nereikšmingas kultinių apeigų atlikimo objektas“. (Ten pat.)

Komunizmo religija, skelbta Lietuvoje per visą jos okupacijos laikotarpį, jau trims liečiuviukų kartoms – nuo kūdikystės vaikų darželyje, mokykloje ir universitetuose – įrgi su brandino savo vaisius – brazauskinius, uspaskinius, borissolinius, čekistinius, paulauskinius ir kitus, kurių esmė ta pati, tik kitokia forma....

1945 metų vasario 21 dieną Alytaus apskrities Simno valsčiaus Liepakoju kaime NKVD kareiviai, padedami vietinių stribų, išžudė 21 partizano būri, kuriam vadovavo Antanas Kušlys, išėjęs partizanauti 1944 metų lapkritį. Šis būrys žuvo vienas iš pirmųjų Lietuvoje. Būryje buvo penkios brolių poros: Antanas ir Feliksas Kušliai, Vincas ir Bolius Paršeliūnai, Vincas ir Vladas Petrikoniai, Antanas ir Vincas Šerkšnai, Juozas ir Algirdas Berčiūnai, ir kiti. Nužudyti partizanai tris parą išbuvo numesti Simno aikštėje. Liudytojai prisimena, kaip užsilipęs ant būrio vado krūtinės stribas Antanas Kvedaravičius sakė prakalbą. Ilgus metus šią istoriją minėdavo vietinis laikraštis „Komunistinis rytojus“. Paskutinį kartą tai aprašyta 1986 metų sausio 18 dienos straipsnyje „I naują vagą su plūgu ir šautuvu“. Straipsnyje rašoma: „Pasakoja buvusios Alytaus apskrities liaudies gy-

Įsakymas – kaimą sudeginti iki pamatu

Kaniūkų skerdynių 70-osioms metinėms

Žinomas partizaninio karo teoretikas Carlas Schmittas (Karrlas Šmitas) knygoje „Theorie des Partisanen“ yra suformulavęs pagrindinius skirtumus tarp partizanų ir teroristų: partizanai veikia prieš okupuotoje savo Tėvynės teritorijoje, siekdami su minimaliais nuostoliais išvyti okupantą ir kurti gyvenimą savo Tėvynėje. Teroristai vykdo svetimos, trečiosios, valstybės įsakymus, sabotažo veiksmais žlugdydami ūkinę veiklą, provokuodami okupacijos valdžios baudžiamąsias akcijas. Vėliau teroristai pasitraukia iš kruvinų savo veiksmų teritorijos.

Vykdydami tokios trečiosios valstybės – stalininės Sovietų sajungos – įsakymus, 1943 metų rudenį ir 1944 metų žiemą teroristai ypač siautėjo Vilniaus krašte. Sprogdindami elektros tiekimo linijas, kelius, vandentiekio įrenginius, telefono stulpus, iš pasalų žudydami pavienius nacionalsocialistinius okupantus ir įstaigų tarnautojus, jie ne tik ligonines ir įmones, bet ir tūkstančius civilių gyventojų palikdavo be šviesos ir ryšio, išprovokuodavo žaurias okupantų baudžiamąsias akcijas. Istorikai dar nesuskaičiavo, kiek civilių gyventojų už tokius „žygdarbius“ buvo nužudyti kaip įkaitai. Ypač kentėjo Vilniujos valstiečiai – lietuvių, gudai, lenkai. Kaimus apsupdavo dešimtys ginkluotų banditų. Per kelias valandas apiplėše kaimą, jie įkaitais paimtas valstiečius priversdavo grobį nuvežti į miškus, kur buvo įkurtos gaujų buveinės.

Stengdamiesi apsaugoti savo nuosavybę, kai kurie ūkininkai imdavo ginklu gintis nuo nekvietų „svečių“. Dažniausiai tokie ūkininkai su šeimomis vėliau būdavo už tai sunaikinami. Kad geriau įsivaizduotume, kaip tai atrodė, patiekime gaujos „Borba“ ataskaitos ištrauką: 1944 metų balandžio 9 dieną Vasilenko vadovaujamai 21 asmens gaujai „už partizanų apšaudymą“ įsakoma sudeginti Konstantiškių ūki. 1944 metų balandžio 10 dieną parašyta: „Ginkluota apsauga išvaikta, ūkis sudegintas, paimta 6 kiaulės, 11 karvių, 20 avių.“

Stipréjant sovietinių gaujų siautėjimui, ypač Pietryčių Lietuvoje, kur didesnė teroristų dalij sudarė ne Lietuvos piliečiai, ēmė kurtis ištisų kaimų savisaugos. Su jomis buvo susidorojama ypač žauriai. Kartais valstiečiams pavykdavo apsaugoti savo kaimus nuo terorizavimo ir plėšimo.

Remdamasis negausia Lietuvoje išlikusia archyvine me-

džiaga ir taip pat negausiomis publikacijomis, išsamių studijų apie sovietinių teroristų siautėjimą Vilniaus krašte yra paskelbęs dr. Rimantas Zizas.

Jo tyrinėjimų duomenimis, žiauriausiai buvo susidorota su Kaniūkų kaimu. Archyvuose istorikas apie šio kaimo tragediją aptiko tik lakonišką 1944 metų sausio 31 dienos Genrikos Zimano radiogramą Lietuvos „partizaninio judėjimo“ štabo viršininkui Antanui Sniečkui: „Sausio 29 d. Vilniaus būrių, „Mirtis okupantams“ būrio, Margirio būrio ir Generalinio štabo specialiosios grupės jungtinė grupė viisiškai sudegino patį aršiausią Eišiškių apskrities savisaugos kaimą Kaniūkus. Kaniūkai netik neįsileisdavo partizanų pas save į kaimą, bet ir rengdavo jiems pasalas keliuose, puldinėjo partizanams draugiškus kaimus, priversdavo ginkluotis neutralius kaimus. Savisaugininkams padaryti sunkūs nuostoliai. Iš mūsų pusės aukų néra.“ Beje, komunizmo nusikaltimų tyrinėtojas Amerikos istorikas Michaelis A. Hoffmanas Genriką Zimaną yra pavadinęs lietuvių komunistų teroristų va-

tu sajungoje ir jos okupuotose šalyse po karo likę gaujų nariai, bijodami linčo teismo, apie šį banditinės savo veiklos aspektą plačiau nerašė.

Tarp Zimano vadovaujamų teroristų, kurie po antrosios sovietinės okupacijos išvyko į Vakarus, radosi ir tokį, kurie savo „memuaruose“, rašytuose prieš 50–60 metų, valstiečių plėšimą, susidorojimą su civiliais gyventojais interpretavo kaip sudedamąjį „partizaninės veiklos“ dalį. Kritis gelezine uždangai, atsirado galimybė pasižvalgyti Amerikos ir Izraelio leidyklose bei antikvariatuose ir paieškoti autentiškų pasakojimų apie prokomunistinių jėgų vykdytas civilių gyventojų žudynes Lietuvos teritorijoje Antrojo pasaulinio karo metais.

Taip Lietuvą pasiekė ir keilių Kaniūkų kaimo skerdynių dalyvių atsiminimai – besidomintys istorija ir Lietuvos genocido vykdytojų nebaudžiamumu gali interneto puslapiuose perskaityti Chaimo Lazaro, Abos Kovnerio, Paulo Bagrianskio šaltakraujiškų prisipažinimus. Oficialioje Lietuvoje šie asmenys yra partizanai, Lietuvoje ir užsienyje

Mickevičiaus“ teroristinio būrio nario Izaoko Kovalskio (Isaac Kowalski) sudaryto ir 1991 metais išleisto solidaus leidinio „Anthology on Armed Jewish Resistance“ IV tomą (648 psl.).

Trumpa autoriaus biografija

Izaokas Kovalskis augo Vilniuje, Lenkijos žydų šeimoje. 1941-aisiais 22 metų jaunuolis buvo įkalintas Vilniaus gete. Padedant bičiuliu liečiuviui Škėmai, „Aušros“ spaustuvės direktoriui, išdarbino spaustuvėje. Per kelis mėnesius jam pavyko dalimis išnešti ir sumontuoti spausdinimo įrangą. Todėl I.Kovalskis netrukus pradėjo spausdinti pogrindinę literatūrą, proklamacijas lenkų ir lietuvių kalbomis. 1943 metų gruodį I.Kovalskis išitraukė į „Adomo Mickevičiaus“ būrio veiklą. Buvo atsakingas už laikraščių, propagandinių lapelių spausdinimą. Po sovietinės Lietuvos reokupacijos jis buvo apdovanotas Raudonosios žvaigždės ordinu, pa-skirtas LSSR poligrafijos tresčio direktoriumi. Naudodamas savo pažintimis ir ryšiais, jis,

Prie atminimo ženklo Kaniūkų skerdynių aukoms stovi iš kaires: Gintautas Norkūnas, Albinas Gutauskas, Rytas Kupčinskas, Vidmantas Žilius, Kęstutis Pileckas, Jonas Česnavičius, Irena Tumavičiūtė

du ir krikščionių budeliu.

Achyvinė medžiaga ir Vakaruose paskelbtai lietuvių džių atsiminimai rodo, jog Kaniūkų skerdynėse ir naikinant kaimą dalyvavo nuo 150 iki 200 teroristų: įvairių tautybių sovietinių karo belaisvių, iš Kauno ir Vilniaus getų pabėgusių žydų, sauvelė gudų, lenkų ir lietuvių atplaišų.

Pats G. Zimanas bei Sovie-

dar yra gyvų keletas tokiu „partizanu“.

Besidomintiems istorija ir komunistinio genocido aukų palikuonims belieka goustis, kad Lietuvoje bent nedraudžiamai atsisiusdinti ir skelbtai tų banditų atsiminimus (dirbtliūdnai pagarsėjusios Komisijos darbą).

Šių eilucių autorei iš Amerikos pavyko gauti „Adomo

kaip sionistas revizionistas, drauge kaip pogrindinio Brichos vadovybės štabo narys, per metus šimtams žydų padėjo išvykti į Izraelio žemę. Išvykstančiųjų vedliais skirdavo buvusius teroristinių gaujų narius. Netrukus ir pats I.Kovalskis išvyko iš Lietuvos.

Knygoje gausu atsiminimų apie žydų gyvenimą nacionalsocialistinės Vokietijos oku-

puotoje Lenkijoje, Baltarusijoje, Ukrainoje ir Lietuvoje, heroizuojamas ginkluotas pasipriešinimas vokiečiams, užsimenama ir apie žydų dalyvavimą sovietiniuose „istrebilių“ batalionuose.

Prisimindami Kaniūkų kaimotragediją, šiandien atkreipsite dėmesį tik į autoriaus prispažinimą dalyvavus naikinant kaimą ir žudant jo gyventojus (p. 390–391).

Kaniūkų kaimas

„Kaniūkai buvo didelis kaimas už kokių 30 kilometrų nuo Vilniaus ir 10 kilometrų nuo mūsų partizanų bazės ribų.

Vokiečiai įtikino šio kaimo apsukruolius, jog jeigu jie bus paklusnūs, jiems bus užtikrintas saugumas, turtai ir ramybė ir taip jie galėsiai išgyventi visą karą.

Visa, ką jie turėjo daryti – informuoti vokiečius apie partizanų veiksmus šiame regione.

Kaimo gyventojai kiek įmanydami stengėsi įtiktai naujiesius okupantams.

Kur tik mūsų partizanai grupėmis po penkis ar po dešimt eidavo į svarbias ir pavojingas misijas, visur juos pasitikdavo snaiperių ugnis ir visa būdavo nukentėjusiu.

Tada kai kurie būrai nuspredė, kad jų vyrai pro tą kaimą eitų grupėmis po 40 ar 50, o jeigu į juos imtų šaudyti snaiperiai, juos reikėtų pasivysti ir sunaikinti. Likusi grupės dalis saugotų kaimą.

Tokia padėtis ir buvo kurį laiką. Bet paskui vokiečiai parūpino kaimiečiams šautuvų ir kulkosvaidžių. Buvo suburta nuolatinė sargyba – kaimas buvo saugomas ir dieną, ir naktį.

Pasidaré taip blogai, kad didesnėms grupėms nebuvuo saugu eiti per kaimą, kai reikėjo vykti vykdyti svarbių užduočių ar stengtis pasiekti geležinkelį, vieškelį. Visada kas nors nukentėdavo.

Brigados vadovybė nuspredė pašalinti tą ant partizanų kūno besiplečiantį baus naviką.

Mūsų bazės vadas davė įsakymą, kad visi galintys kovoti vyrai būtų pasirengę po valandos vykti į operaciją.

Buvo įsakyta, kad visi be išimties vyrai būtų laiku pasirengę išvykti, išskaitant ir gydytoją, radistus, brigados štabo narius, taip pat mus, dirbusius propagandos ir spaudos skyriuje.

Nustatytu laiku visi apsinginklavę išvykome nurodyta kryptimi. Kai priartėjome prie kaimo, pamačiau, kad partizanai eina iš visų pusiu, iš įvairių padalinių.

(keliamas į 8 psl.)

Lietuvos vietinė rinktinė

Po skaudžių pralaimėjimų prie Maskvos, Stalingrado ir Kursko, Vokietijos kariuomenė, nesugebėdama rimčiau pasipriešinti Raudonajai armijai, pamažel traukėsi į Vakarus. 1944 metų pradžioje frontas artėjo prie Lietuvos ribų. Tuo metu Lietuvoje padaugėjo sovietinių diversantinių grupuocių išpuolių prieš nacių karinę ir civilinę vadovybes.

Tai kėlė didelį rūpestį ne tik vokiečių administracijai, bet ir lietuviams, kurie iki šiol prisiminė enkavedistų siautėjimą, žudynes, suėmimus, kankinimus, trėmimus. Reikėjo ruoštis Lietuvos ir jos gyventojų gynybai.

1943 metais naciai mėgino Lietuvoje organizuoti SS legioną, tačiau Lietuvos žmonės šią idėją besalygiškai atmetė. 1943 metų lapkričio 23–24 dienomis posėdžiavę Lietuvos generaliniai tarėjai ir Tautos taryba jau oficialiai atmetė vokiečių administracijos siūlomą Lietuvos ginkluotųjų pajėgų organizavimo SS legione forma idėją ir tvirtai stojo už tautinės Lietuvos kariuomenės steigimą. Šiai kariuomenei turėjo vadovauti lietuvių kariuinkai bei Lietuvos kariuomenės vadas ir kurių sudarytų vienų rūsių dalinai, sujungti į vieną karinį vienetą – junginį. Jis veiktu tik Lietuvos teritorijoje ir gintu nuo Raudonosios armijos įsiveržimo. Taip pat buvo pasiūlyta į kuriamą karijinį junginį leisti stotivisiems lietuviams, jau tarnaujantiems įvairiuose nacių kariuomenės ir policijos daliniuose. Šis kariinis junginys turėjo sudaryti karo meto korpusą (apie 60 tūkstančių karių).

Vokietijos vadovybė šiai minčiai iš dalies pritarė ir 1944 metų sausio 6 dieną brigados generolui Povilui Plechavičiui buvo pasiūlyta imtis steigti lietuvišką karinį dalinį, kuris vėliau buvo pavadintas Lietuvos vietinė rinktine.

1944 metų vasario 3 dieną brigados generolas P. Plechavičius Kaune pradėjo organizuoti rinktinės štabą, kurio viršininku buvo paskirtas pulkininkas Oskaras Urbonas; paskirti ir apskričių komendantai, atsakingi už rinktinės kuo-pų steigimą vietose.

1944 metų vasario 13 dieną brigados generolas P. Plechavičius su Pabaltijo valstybių SS ir policijos vadu Jekelnu (Jeckeln) bei Lietuvos SS ir policijos vadu generolu Harmu Rygoje pasirašė sutartis dėl Vietinės rinktinės įkūrimo. Naciai įsipareigojo karius dalinius visiškai aprūpinti ginklais, apranga, maistu, transportu ir kita amunicija.

1944 metų vasario 16 dieną generolas P. Plechavičius, ragindamas stoti į Vietinė rinktinę, kreipėsi per radiją į Lietuvos vyru:

„Prisimindamas lietuvių tautai bolševikų padarytą smurtą ir jausdamas lietuvių tautos tvirtą pasiryžimą kovoti dėl savo teisių atstatymo ir ginti savo Tėvynę, o taip pat ryžtingą lietuvių valią įsikurti laisvai, savistoviai Europos tautų tarpe, aš pasiėmiau Lietuvos vietinės rinktinės vado pareigas. Pirmasis uždavinys –

Brigados generolas Povilas Plechavičius

kova su banditizmu ir Stalino pasikėsinimu mus išnaikinti, tam lietuvių buriasi į Lietuvos vietinė rinktinę. Tegul Maskva žino, kad nei vienos pėdos savo tėvų žemės lietuvių Maskvai be kovos neužleis, kad už kiekvieną pėdą Lietuvos žemės kris tūkstančiai bolševikų bandos galvų. Lietuviai tautoje dar ir šiandieną tebéra gyva mūsų kunigaikščių dvasia. Atsiminkite, kas negina savo laisvęs, tas nevertas jos.

Rinktinės veikimo plotas – Lietuvos teritorija. Be mano sutikimo iš Lietuvos ribų jos dalinys negali būti paimtas kovos metu. Rinktinei vadovaus lietuvių kariuinkai. Vyriausią rinktinės vadovybę sudariau iš Lietuvos visuomenei ir kariams gerai žinomų asmenų, o apskričių komendantais paskyriau prityrusius kariuinkus. Imdamas iš darbo aš aiškiai nusimanau, kad Lietuvos karys kenčiančios mūsų Tėvynės metu negali atsisakyti priimti savo dalies atsakomybės, už Lietuvos tautos ateitį, ir todėl laukiu, kad kiekvienas sąmoningas Lietuvos pilietis, mano kviečiamas, savo pareiga atliks“.

1944 metų vasario 21 dieną prasidėjo savanorių registravimas, kuris buvo nutrauktas kovo 1 dieną. Per trumpą laiką užsiregistravo 19500 vyrų. Vietinės rinktinės štabas mėgino įtikinti nacių vadovybę, kad

karininkams ir puskarininkams rengti reikia įsteigtį karinį mokyklą. Tačiau naciams šį klausimą vilkinant buvo nuspresta į karinį mokyklą atrinktus jaunuolius siūsti į Marijampolę, į ten įsikūrusį atsargos batalioną ir juos ruošti bei lavinti pagal karinį mokyklos programą. Pirmieji suformuoti Vietinės rinktinės batalionai buvo pasiūstyti į Vilniaus kraštą. Tačiau jau beveik visiškai su komplektuotą rinktinę naciai nutarė perimti savo žinion. 1944 metų balandžio 15 dieną Jekelnas pasiraše įsakymą, pagal kurį jis turėjo perimti 4 Vietinės rinktinės batalionus. Visi kiti batalionai, taip pat apskričių komendantai su komendantūromis turėjo pereiti nacių sričių komisarų pavaldumui. Visi batalionai nuo balandžio 15 dieną pervađinti „pagalbiniais policijos batalionais“ ir jiems suteikiamas „garbė“ dėvėti SS policijos uniformą. Taip norėta Vietinė rinktinę performuoti į SS dalinius.

Šis įsakymas P. Plechavičiui buvo įteiktas gegužės 9 dieną. Tačiau generolas nepaklusso ir įsakė batalionams klausytis tiktais jo įsakymu. Tuo pačiu įsakymu buvo paleista Marijampolėje buvusi karinė mokykla. Tuo metu Vilniaus krašte dislokuoti rinktinės batalionai nuo gegužės 8 dienos kovėsi su lenkų Armijos krajovos gaujomi. P. Plechavičiaus įsakymu rinktinės kariai nutraukė šias kautynes ir grįžo į kareivines.

Gegužės 15 dieną į Kauną atvyko Ostlando SS ir policijos vadas Jekelnas ir įsakė areštuoći rinktinės štabą. Brigados generolas P. Plechavičius ir pulkininkas O. Urbonas buvo iškvesti į SS ir policijos vadų štabą ir ten suimti. 15 valandą 30 minučių buvo apsuptas rinktinės štabas ir ten buvę rinktinės karininkai suimiți. Gegužės 23 dieną visi lietuvių kariuinkai buvo nuvežti į Salaspilio (Latvija) koncentracijos stovyklą – įkalinta apie 50 Vietinės rinktinės kariuinkų.

Apie šį suėmimą, rinktinės likvidavimą ir lietuvių kariuinkų įkalinimą brigados generolas P. Plechavičius rašė: „1944 m. gegužės 15 d. Jekelnas pakvietė mane su plk. O. Urbonu 15 val. atvykti į SS ir policijos vado štabą Kaune pasitarti. Atvykę ten, aš ir plk. Urbonas buvome suimiți ir iki 20 val. į mus buvo atkreipti automatinį pistoletų vamzdžiai. Suimant Jekelnas pateikė man šiuos kaltinimus:

Savavaliskai pasisavinau Vietinės rinktinės vado titulą; vilkinau Vietinės rinktinės formavimą ir pervařijau jos sudė-

tį; sabotavau mobilizaciją; ruošiau dirvą anglų-saksų invazijai; įsakiau Vietinės rinktinės daliniams deginti ūkius ir žudyti nekaltus civilius gyventojus; kėsinausi suorganizuoti Lietuvos kariuomenę; tiekiau banditams ginklus.

Be to, jis pridurė, jog visi V. rinktinės karininkai bus sušaudyti kaip pasiutę šunys. Įsakytu be įspėjimo šaudyti, jei mes mēginsime:

kalbėtis tarp savęs; ką nors rašyti; skambinti telefonu ir jei žiūrėsime per langą.

Taip išlaikė iki 20 val., o po to automobiliais nuvežė į gestapo rūmus.

Pusvalandžiu vėliau (apie 15 val. 30 min.) mano šstabas buvo apsuptas ir tuo metu ten buvę štabo karininkai suimiți ir atgabentis į gestapą. Man leido kalbėtis su karininkais tik gegužės 16 d. 14 val. 30 min., prie išvežant į koncentracijos stovyklą prie Rygos.

Vokiečiams pavyko nuginikuoti tik 4 batalionus, kiti visi su ginklais, šaudmenimis ir gurguolėmis pasitraukė į miškus. Nežiūrint to, kad tie batalionai buvo nuginikuoti be pasipriešinimo, nes pirma apgaulės būdu suėmė apie 70 karių, kad įvarytų baimęs, o kitus išvežė į Vokietiją ir paskyrė į aviaciją. Nuginikuojant kareiviai buvo mušami. Vežant iš Vilniaus į Kauną ir vienam pabėgus, buvo sustabdyta visa vora, ištrauktas iš sunkvežimio vyr. puskarininkis Ruseckas ir čia pat sušaudytas. Net vokiečių SS kareiviai atsisakė jį nušauti – tai atliko SS karininkas.

1944 m. liepos 30 d., mane koncentracijos stovykloje atskyrus nuo mano karininkų, mano štabo viršininkas plk. O. Urbonas, II-ojo skyriaus viršininkas dipl. intendantas administracijos plk. ltn. Gruzdinskas ir vyr. ltn. Ptašinskas tuoju buvo išvežti į Rygos kalėjimą, o iš ten į Štuthofo koncentracijos stovyklą prie Dančigo, o apie kitus tris nėra žinių. Kiti 48 štabo ir Vietinės rinktinės kariuinkai po kelių

dienų buvo perrengti kareivių nunešiotais rūbais ir turėjo kas-ti apkasus. Negirdėtas istorijoje pasielgimas su karininkais. Žiaurus elgesys ir pasityciojimas buvo kasdieninis reiškinys. Ir tik 1944 m. gruodžio 14 d. tie karininkai buvo paleisti pusplikių ir pusbasiai“.

1944 metų gegužės 15–16 dienomis naciai pradėjo nuginikuoti Vietinės rinktinės batalionus. Ypačžauriai buvo elgiamas su Vilniaus krašte buvusiais batalionais. Nuginikuodami batalionus naciai sušaudė apie 80 karių, apie 3400 išvežė į Vokietiją, ten išskirstė įvairiems darbams aerodromuose ir fabrikuose, dalį išgabeno į frontą Italijoje ir Prancūzijoje, dalis jų žuvo amerikiečiams bombarduojant Drezdeną.

Sovietmečiu bolševikinė propaganda įvairiais būdais stengėsi sujuodinti Vietinės rinktinės karius. Kontržvalgybos ir NKVD dokumentuose jie buvo traktuojami kaip nacių kolaborantai ir jiems buvo tai-komas „tėvynės“ išdaviko statusas, todėl daug rinktinės karių pokariu buvo ištremti, dalis įsitraukė į rezistencinę kovą, tapo partizanų būrių vadais, štabų viršininkais, o 310-ojo bataliono vadas Jonas Žemaitis – Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio prezidiumo pirmminiku, vyriausiuoju ginkluotųjų pajėgų vadu. Daug Vietinės rinktinės karių žuvo nelygioje kovoje už Tėvynės laisvę ir tik nedidelė dalis karių sulaukė šių dienų. Lietuvoje ir išeivijoje beliko tik apie 200 buvusių generolo P. Plechavičiaus Vietinės rinktinės karių, kuriuos vie-nija tų metų dvasia. Trumpa, bet garbinga Vietinės rinktinės istorija, ji visam laikui įeis į Lietuvos pasipriešinimo ir išsivaldavimo kovų metraštį.

**Gintautas TAMULAITIS
Stasys IGNATAVIIUS
Šaltiniai:**

1. Karo archyvas, 27 tomas.

2. Vladas Kazlauskas „Viskam pasiryžę“, 1994 m.

3. Augustas Myle „Užrašai 1940–1946 m.“, Vilnius, 1995 m.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“!

„Lietuvos pašto“ skyriuose ir internetu prenumerata.post.lt galite užsiprenumeruoti savaitraštį „Tremtinys“. Prenumerata priimama iki vasario 28 dienos.

Prenumeratos indeksas 0117, kaina:

1 mėn. – 8,16 Lt, 3 mėn. – 24,48 Lt, 6 mėn. – 48,96 Lt.

Dékojame skaitytojams.

Naujos knygos

Vėtrų siautuly...

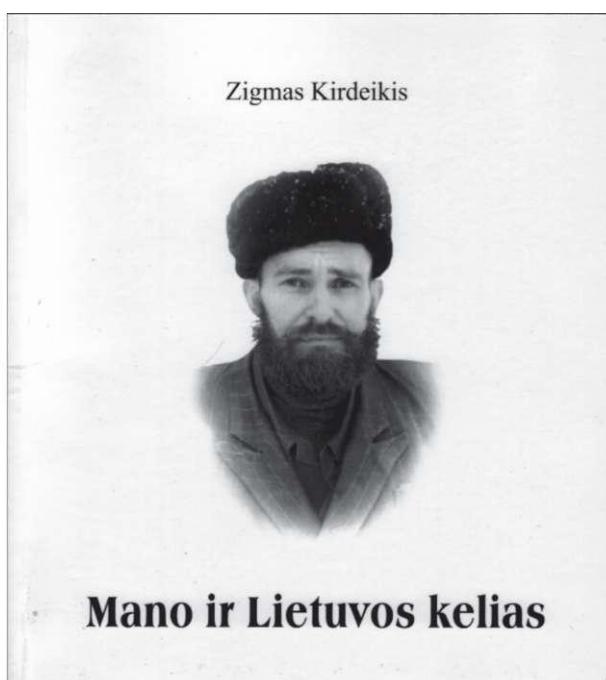
„Praėjo jau 75-eri nuo mano užgimimo dienos (1929-02-05)... noriu palikti savo atsiminimą anūkams, o gal ir proanūkiams“ – savo ižanginiu žodžiu kreipiasi į skaitytoją knygos „Mano ir Lietuvos kelias“ autorius, buvęs politinis kalnys, pakruojojiškis Zigmantas Kirdeikis.

Jaunystės užmojai

Zigmantas Kirdeikio gimtinė – Panevėžio apskrities Ramygalos valsčiaus Properšos kaimas. Kadaisė čia buvo vienuolika sodybų, dabar beliko viena – Antano Gabulo. Pasak autoriaus, kaimas nebuvo labai išvaizdus: visos trobos medinės, stogai dengti šiaudais, o gyvenamosisios patalpos sujungtos su daržine ar tvartu. Vėliau Zigmantas tėvai persikelė į naują vietą – Žudžių kaimą, pas senelius, o jiems mirus žemė buvo išdalyta vaikams. Zigmantas tėvams teko tik du hektarai, kur šeima pasistatė grytelę ir tvartuką. 1940 metų birželio 15 dieną atslinkusi pirmoji sovietų okupacija neaplenkė ir Žudžių kaimo. Apie to meto kareivius, pasirodžiusius kaimme, Zigmantas Kirdeikis prisimena: „Kareiviai buvo suvargė, užsidėjė kepures su bokšteliiais, „pempiu-kais“, aulinį batų neturėjo, tad avėjo „čeverykais“, apskę blauzdas ilga kaip bintas medžiaga.“ Knygos autorius perteikia nuotaikas, vyrausias Lietuvoje, išaušus 1941 metų birželio 22-osios rytui. „Mums tai buvo nepaprastas džiaugsmas, nors tas karas, kaip vėliau patyrėme, atnešė žmonijai nepaprastai daug ašarų, skausmo ir netekčių.“ Karas savotiškai keitė Lietuvos žmonių gyvenimą, jis buvo ramesnis, o naciams pasitraukus, atėjo nauja negandų bangą: jauni vyrai prieverta buvo imami į Raudonąją armiją. Daugelis tam priėšinosi burdamiesi į partizanų gretas. Ši kelia pasirinko buvęs Ramygalos vidurinės mokyklos direktorius J.Zastarskis, muzikos mokytojas Dovydaitis, broliai A. ir P. Barauskai, J. ir B. Juospaičiai, V. Buliauskas, V. Žudys ir kiti. Šis jaunu žmonių nusiteikimas formavo ir Zigmantas Kirdeikio pasaulėžiūrą, nes su partizanais teko artimai bendrauti, kai jie ne kartą buvo trumpam apsistoję Kirdeikių namuose.

Savarankišką gyvenimo kelią Zigmantas pradėjo 1949 metais, kai persikelė gyventi į Salantų rajoną ir pradėjo dirbtį Klausgalvių mokykloje. Gavęs kvietimą į Kretingos karinį komisariata, Zigmantas Kirdeikis patyrė ir pirmajį tardymą „skonį“. Jį kamantinėjo patyrė KGB darbuotojai: ar turi giminį Amerikoje, ar yra giminį, sėdinčių kalėjime ir kt. Meluoti, kad nieko nežino apie savo dėdes, sėdinčius kalėjimuose, apie tai, kad negauna laiškų iš Amerikos, buvo beprasmiška, nes čekistai turėjo visą informaciją apie mokytoją Zigmą Kirdeikį. Kurį laiką Zigmantas dar mėgavosi laisve, tačiau neilgai. 1950-ųjų pavasarį saugumiečių ne kartą buvo kvie-

čiamas pokalbiui. Sužinojęs, kad teks tarnauti okupantu armijoje, mat iš jo buvo atimti asmens dokumentai ir nurodytą dieną – balandžio 25-ąją – Zigmantas Kirdeikis privailejo nuvykti į nurodytą karinį dalinį, Ši išakymą „pakoregavo“ pats – pabėgo iš namų ir pradėjo slapstytis. Metus laiko, nuolat keisdamas gyvenamąją vietą, išvengė saugumiečių vizitų, kol vieną dieną „i namus suvirto visas pulkas skrebų, trys jų įre-mė man į krūtinę pistoletus ir ēmė

Mano ir Lietuvos kelias

spragsėti. Atsidūriau Salantų miestelio daboklėje. Iš ten du ginkluoti milicininkai nugabeno mane į Kretingos karinį komisariata, – rašo savo knygoje Zigmantas Kirdeikis. Rizikuodamas, savo apdairumo ir sumanumo dėka ši kartą nuo karinės tarnybos išsišuko. Keitė darbovietes, gyvenamąją vietą, ir vestuves 1952 metų gegužės 4 dieną su savo išrinktaja – mokytoja Genovaite Skačauskaite – atšoko.

Visoms ateities svajonėms nebuvo lemta išsipildyti. Pasibaigus mokslo metams, vieną gegužės dieną eidamas su žmona miestelio gatve, Zigmantas Kirdeikis susidūrė su jo lükuriuojančiais milicininkais. Igrūdo Zigmą į mašiną ir išlaipino tik prie Ramygalos kalėjimo durų. Toliau – Panevėžio, Lukiškių kalėjimai, kur jau laukė nuosprendis. Išskelta byla už atsisakymą tarnauti sovietų armijoje. 1952 metų rugpjūčio 15 dieną Pabaltijo karinis tribunolas nuteisė Zigmą 10 metų lagerio.

„Vedant iš teismo salės mane pasitiko mama ir bandė perduoti agurką, bet jai nebuvo leista“, – prisimena knygos autorius.

Kelionė į nežinią

Sugrūsti į gyvulinius vagonus nuteistių ilgai nežinojo, kur vyksta, kol jų neišlaipino Archangelske. „Čia prasidėjo tikrasis lagerininkų gyvenimas. Jis, žinoma, skyrėsi nuo Lukiškių kalėjimo kamerų, nes jau buvo galima pasikalbėti su likimo draugais, laiškų namiškiams parašyti“, – rašo Zigmantas Kirdeikis. Sunkų priverstinį darbą kalnai atlikdavo kantriai, laukdami kokių nors prošvaisčių. Ir ta diena išaušo. Tai įvy-

ko 1953 metų kovo 5 dieną, kai net ir lagerius pasiekė žinia apie Stalino mirtį. Ta proga paskelbus amnestiją Zigmantas Kirdeikis nusiūpsojo laimė ir jau balandži jis išvyko į Lietuvą.

Grižęs į Lietuvą Zigmantas Kirdeikis gavo darbą tik bibliotekoje, ir kiek leido galimybės, kūrė sau, žmonai ir dukrelei Nijolei jaukią namų aplinką. Tačiau ramaus gyvenimo neturėjo. Budri saugumiečių akis visur jį sekė ir už mažiausia neapgalvotą žodį galėjo skaudžiai sumokėti. Netrukus Zigmantas patyrė savo kailių, ką reiškia nepaklustivaldžiai.

Didžiausia nuodėmė tais metais buvo klausytis „Amerikos balsu“. Kartą Zigmui klausantis šios radijo stoties, į namus užsuko pažystamas mokytojas ir išejęs iš jo namų tikriausiai pasuko saugumo būstinių link. Netrukus Zigmantas Kirdeikis namuose buvo atlikta krata, kurios metu rasti A. Šapokos „Lietuvos istorija“, trys JAV doleriai, Šaulių sąjungos ženkliukas. To plynai užteko, kad Zigmantas Kirdeikis atsidurtų Kėdainių KGB kabiente. Tardytojas pareiškė, kad išsifrovo Zigmantas Kirdeikio siūstus laiškus „Amerikos balsui“, kuriuose bandoma perduoti informaciją apie partizanus. Vilniuje, KGB rūsiuose, Zigmantas Kirdeikis atlakė brutalius tardytojų veiksmus, grasinimus jį likviduoti, nes yra Amerikos šnipas, perduodantis informaciją apie tai, kas vyksta Lietuvoje. Nuosprendis buvo paskelbtas 1957 metų gruodžio 25 dieną, per Kalėdas, už antitarybinę agitaciją – ketveri metai lagerio. Bausmę atliliki išsiūstas į Mordovijos lagerius.

Čekistai čia buvo įdiegę naują skatinimo dirbtį be atokvėpio metodą. Jei per dieną įvykdysi užduotį 120 procen-tų, tai viena diena bus užskaityta už dvi. Visi kaip įmanydami stengési, nes norėjo bent mėnesiu anksčiau sugrįžti namo. Tos lemtingos dienos Zigmantas Kirdeikis sulaukė 1960-ųjų rugpjūčio 15 dieną Pabaltijo karinis tribunolas nuteisė Zigmą 10 metų lagerio.

Atgimimo metai Zigmui Kirdeikui grąžino prarastas viltis, didelį norą dirbtį Lietuvos labui. „Jei nebijai, kad pralaimėjus gali būti pakartas, tai keltis ir eik! Na ir ką – éjau!“ – šis Lietuvos Iaisvės kovos dalyvio apsisprendimas aktualus ir šiomis dienomis.

Nemažai darbų Zigmantas Kirdeikis atliko savo kraštui, savo aplinkos žmonėms. Jo pasakytos patriotinės kalbos svarbiausiuose renginiuose, šventėse, susitikimuose su pakruojojais, Rozalimo, Plaučiškių žmonėmis sudėtos į knygą „Mano ir Lietuvos kelias“. I ją sudėti Zigmantas Kirdeikio straipsniai, publikuoti rajono laikraštyje „Auksinė varpa“, gausu nuotraukų iš šeimos archyvo. Remdamasis senelio prisiminimais, knygą parašė vaikaitė Justina Donielaitė. „Linkiu senelui kuo ilgiau likti su mumis ir pamažu susigrąžinti tikėjimą mūsų Tėvynės ateitimui. Juk Lietuva – tai kiekvienas iš mūsų...“ – knygos pratarėje rašo vaikaitė Justina.

Aušra ŠUOPYTĖ

„Bangų mūša“

Tremties tema parašytų knygu sąrašą papildė dar viena – Reginos Guntulytės „Bangų mūša“. Joje išspausdinta poema „Giesmė išėjusiems“, skirta tėvelio Adolfo Guntulio atminimui, ir autobiografinė apysaka „Bangų mūša“. Pastarojoje pateikiami paauglės mergaitės patirti išgyvenimai tremtyje Irkutsko srityje. „Mes patekome į didelį Sibiro kaimą, kurį Zalarinkos upė daliavo į du kolūkius“, – rašo knygos autore. „Ši apysaka tebūnie nors menkas dėkingumo ir atminimo ženklas visiems, kurie savo gerumu, darbštumu, optimizmu ir meile žmogui bei Tėvynei užsitarnavo ne tik tautiečių, bet ir vietinių gyventojų pagarbą“, – knygos pratarėje rašo autorė. Ši Reginos Guntulytės-Rutkauskienės knyga apie tremtį šiek tiek skiriasi nuo kitų autorių knygų. Joje daug vienos skirta gyvenimo sąlygomis charakterizuoti, atskleidžiami vienos gyventojų papročiai, įtaigai aprašytos sutiktos išskirtinės asmenybės, sklandžiai atskleisti vietinių gyventojų tarpusavio santykiai. Visa tai pateikiamā paauglės mergaitės žvilgsniu.

Knygos pavadinimas „Bangų mūša“ perfrazioja 1949-ųjų tremimų kodinį pavadinimą. Šioje knygoje išspausdinta poema „Giesmė išėjusiems“ – tai tas pats prisiminimų kūrinys apie tremtį, tik pateikiamas posmaišis. I gūdžią sovietmečio tikrovę skaitytojų sugražina „Bangų mūšoje“ pateikta statistika: „1949 metų sausio mėnesį SSRS Ministerijos Tarybos nutarimu numatyta ištremti iš Lietuvos 8500 šeimų, arba 22,5 tūkstančio gyventojų. Maskvos planas įvykdytas 128 procentais – ištremtos 9633 šeimos, arba – 32735 žmonės.“

Atsidūrė tremties vietoje lietuviai kaip įmanydami kūrė savo buitį, rudenį vaikus leido į mokyklas, patys dirbo prievertinių darbų. Knygos herojė Rima, atsidūrusi tremtyje ir nuėjusi į mokyklą vienu „laipteliu“ buvo pažeminta. Lietuvos jau buvo baigusi keturis pradžios mokyklos skyrius, o tremtyje ją paskyrė į trečią, nes nemokėjo rusų kalbos. Knygoje labai vaizdžiai aprašomas klasės budėtojo pareigos. „Budėtojui reikia prisistatyti anksčiau ir prie klasės durų tikrinti visus ateinančius. Tikrinama, ar mokiniai švariai apsirengę, ar švarus kalkas ir veidas, ausys, ar trumpai nukirpti nagai, ar visos švarkeliai ir baltinių sagos yra... Radę kokį nors pažeidimą tikrintojai prieš pirmą pamoką turi pranešti į klasę atėjusiai auklėtojai.“ Knygoje aprašomi rusų sentikių papročiai. „Sentikiai nepripažįsta jokio iš kitatių pasiskolinimo daikto. Net geram kaimynui vandens paduoda iš atskirai laikomo puodelio, kuriuo patys nesinaudoja. Jie niekada nevalgys pas kito tikėjimo žmones, ir nekviečia jų pas save į svečius.“

Verti „Bangų mūšos“ lapą po lapo ir atrandi spalvingą Sibiro gyvenimo kasdienybės mozaiką. Sužinome, kaip švenčiamos tautinės ir valstybinės šventės, apie vienos gyventojų buitį ir papročius, pramogas, sibiriečių ir tremtinių santykius.

Simoliška, kad 2013-ieji buvo dosnūs Reginai Guntulytei-Rutkauskienei – autorė ne tik eilinį skaitytoją, bet ir savo artimuosius, draugus pamalonino įtekdama šią atsiminimų apie tremtį knygą.

Aušra ŠUOPYTĖ

Paroda, skirta 1942–1943 m. Sverdlovsko lageryje sušaudytiems Lietuvos piliečiams

1942–1943 metais Sverdlovsko buvo sušaudyti 77 Lietuvos piliečiai, tarp kurių buvo ir aštuoni LR Vyriausybės nariai: P. Dovydaitis, P. Aravičius, V. V. Čarneckis, A. Endziulaitis, K. Jokantas, J. Papečkys, Z. P. Starkus ir J. Sutkus.

2013 metais LGGRTC Genocido aukų muziejus parangė parodą „Sušaudytoji Vyriausybė“, skirtą minėtų ministrių atminimui pagerbti. Paroda taps nuolatine ekspozicijos dalimi ir bus eksponuojama Jekaterinburge.

Tęsdamas įamžinimo darbus, LGGRTC Genocido aukų muziejus 2014 metais numatė parengti parodą, skirtą vienims 1942–1943 metais Sverdlovsko lageryje sušaudytiems Lietuvos piliečiams atminti.

Parodos rengėjai prašo atsilipti artimuosius, likimo draugus, kurie galėtų suteikti informacijos apie sąraše išvardytus žmones:

1. Adomulis Kazimieras Stasys, Bronislovo (1906–1942 08 01);

2. Akstinas Morkus, Ignas (1895–1943 02 05);

3. Alekna-Aleknavičius Tadas, Vlado (1899–1942 11 04);

4. Andriuškevičius Izidorius, Kosto (1905–1942 12 02);

5. Aravičius Petras, Prano (1887–1942 08 25);

6. Areškevičius Petras, Jono (1901–1942 07 17);

7. Bačkus Juozas, Stasio (1899–1942 11 21);

8. Bagdonas-Bagdonavičius Valerijonas, Benedikto (1909–1942 12 02);

9. Balvočius Vladas, Apolina-ro (1897–1942 08 25);

10. Barysas Juozas, Ignas (1910–1942 07 17);

11. Beleckas Povilas, Jono (1903–1942 09 18);

12. Bičiūnas Vytautas, Jono (1893–1942 11 04);

13. Bložė Jonas, Jurgio (1894–1942 07 17);

14. Buktaitis Juozas, Izidoriaus (1903–1942 07 23);

15. Burbulis Jonas, Petro (1904–1942 07 17);

16. Cirtautas Kazimieras, Alekso (1907–1942 12 02);

17. Čarneckis Valdemaras Vytautas, Antano (1893–1942 11 04);

18. Česonis Jurgis, Jurgio (1918–1942 08 25);

19. Daunoras Adolfas, Jono (1903–1942 07 17);

20. Dėdelė Antanas, Jurgio (1896–1942 11 04);

21. Dovydaitis Pranas, Motiejaus (1886–1942 11 04);

- 22. Endziulaitis Antanas, Mykolo (1895–1942 12 10);
- 23. Engleris Viktoras, Josifo (1876–1942 08 25);
- 24. Gasiūnas Kazys, Benedikto (1914–1942 12 02);
- 25. Gaudešis Jonas, Tado (1893–1942 11 21);
- 26. Gembickas Anatolijus Salichas, Aleksandro (1893–1942 12 02);
- 27. Gražauskas Viktoras, Silvestro (1901–1942 11 21);
- 28. Grebliauskas Albinas, Juozo (1907–1943 01 11);
- 29. Ignatavičius Aleksandras, Vladislovo (1896–1942 11 02);
- 30. Jokantas Kazimieras, Jono (1880–1942 08 25);
- 31. Jonika Stasys, Domo (1906–1942 12 02);
- 32. Jurgelys Mečys, Klemenso (1891–1942 12 02);
- 33. Kacėnas Otonas, Juozo (1910–1942 11 04);
- 34. Kalnėnas Jonas, Kazimiero (1901–1942 11 04);
- 35. Kalnietis Liudas, Antano (1905–1942 12 02);
- 36. Kaluževičius Juozas, Jono (1899–1942 12 02);
- 37. Kanauka Petras, Motiejaus (1900–1942 08 25);
- 38. Karvelis Stasys, Jono (1911–1942 12 02);
- 39. Kregždė Jurgis, Jono (1905–1942 11 21);
- 40. Kubilius Jurgis (Juras), Petro (1890–1942 11 04);
- 41. Kvilklys Mečislovas, Nikodemo (1902–1942 07 23);
- 42. Lapšys Adolfas, Juozo (1899–1942 12 02);
- 43. Laucius Kazys, Jono (1906–1942 11 12);
- 44. Laurinavičius Vincas, Juozo (1907–1942 12 02);
- 45. Lenkauskas Edvardas, Jono (1903–1942 08 25);
- 46. Martišius Anicetas, Jono (1902–1942 11 02);
- 47. Masėnas-Masevičius Klemensas, Jono (1900–1942 11 21);
- 48. Matulevičius Julius, Vincas (1898–1942 12 02);
- 49. Mikalajūnas Steponas, Kosto (1898–1942 12 02);
- 50. Miliauskas Petras, Augusto (1907–1942 12 02);
- 51. Minderis Mykolas, Jono (1909–1942 08 25);
- 52. Mitkus Adomas, Stasio (1892–1942 08 25);
- 53. Naujalis Vincas, Jokūbo (1902–1942 07 17);
- 54. Papečkys Juozas, Mykolo (1890–1942 11 04);
- 55. Perelsteinas Gecelis (Godas), Leizerio (1889–1942 11 04);
- 56. Petruškevičius Antanas, Laurno (1896–1942 11 21);
- 57. Pleskačiauskas Aleksandras, Antano (1894–1942 08 25);
- 58. Pliuškevičius Vytautas, Kajetono (1906–1942 12 02);
- 59. Pranaitis Antanas, Andrius (1895–1942 11 04);
- 60. Ralčenis Aleksandras, Semiono (1907–1942 07 17);
- 61. Ratkelis Vladas, Juozo (1900–1942 09 18);
- 62. Riautas Stasys, Juozo (1906–1942 12 02);
- 63. Ruzas Ipolitas, Stepono (1907–1942 07 17);
- 64. Sapetka Antanas, Jono (1901–1942 08 25);
- 65. Slabšys Ignas, Jono (1899–1942 11 04);
- 66. Starkus Zigmas Pranas, Simono (1892–1942 08 25);
- 67. Sutkus Jonas, Antano (1893–1942 12 10);
- 68. Šilbajoris Povilas, Prano (1910–1942 11 04);
- 69. Tauklys Jonas, Antano (1900–1942 07 17);
- 70. Triukas Marcelijus, Jono (1905–1942 07 17);
- 71. Urbelis Antanas, Aleksandro (1895–1942 08 25);
- 72. Urbonavičius-Urbonas Adomas, Mykolo (1901–1942 12 02);
- 73. Vasiliauskas Balsys, Prano (1902–1942 11 21);
- 74. Verbickas Petras, Karolio (1904–1942 12 02);
- 75. Verbyla Antanas, Juozo (1909–1942 07 17);
- 76. Vileišis Vincas, Kazio (1909–1942 07 25);
- 77. Žaltauskas Povilas, Povilo (1905–1943 01 11).

Su parodos rengėjais prašome susisiesti tel. (8 5) 266 1530, 8 614 81 225, elektroniniu paštute:
ramune.driauciunaite@genocid.lt.

Ramunė DRIAUČIŪNAITĖ,
LGGRTC Genocido aukų
muziejaus
istorijos skyriaus vedėja

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių

į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

(*Tiesinys*)

1949–1951 m.

Jeronimas Janulis, g. 1930 m., pogrindinės organizacijos narys, Kaunas, 1949–1950 m.

Alfonas Juozapavicius, g. 1936 m., rėmėjas, Tauragės aps. Batakių valsč., Kęstučio apyl., 1948–1953 m.

Kazimieras Kontrimas, g. 1913 m., (po mirties), partizanas, Kretingos aps. Darbėnų valsč., Žemaičių apyl., 1944–1952 m.

Jonas Koveckis (Koveckas), g. 1922 m., (po mirties), ryšininkas, partizanas, Šilalės r. Kaltinėnų apyl., Kęstučio apyl. Aukuro rinktinė Vytauto būrys, 1948–1949 m.

Jonas Lankauskas, g. 1926 m., (po mirties), partizanas, Šilalės r. Upynos apyl., Kęstučio apyl. Aušrelės būrys, 1949–1952 m.

Petras Litvinaitis, g. 1902 m., (po mirties), policininkas, Kaunas, 1926–1941 m.

Jonas Montrimas, g. 1903 m., (po mirties), partizanas, Šilalės r. Padievyčio apyl., Kęstučio apyl. 3 kuopa, 1946–1947 m.

Aniceta Norkienė (Norkevičienė)-Stirbytė, g. 1924 m., (po mirties), partizanė, Šilalės r. Laukuva, Žemaičių apyl. V. Montvydo būrys, žuvę 1951 m.

(*Bus daugiau*)

Atsiliepimus apie šiuos pretendentus galite siusti adresu: Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija, Gedimino pr. 40/1, LT-01110 Vilnius. Teirautis tel. (8 5) 231 4157.

Komisijos pastaba. Sąrašas skelbiamas remiantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo reglamento 8 punktu: „Pretendantai į Kario savanorio ar Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiami spaudoje“.

Tai neturi būti užmiršta

(*atkelta iš 6 psl.*)

Paguldė mano brolio kūnų turgaus aikštėje: apnuogino, išnieokino, subjaurojo. Ar aš galėjau šito nežinoti? Užkasė mano bendražygį kūnus, grioviouse, raistuose, šuliniuose. Paslėpė, kad niekas niekados jų nerastų, kad kankinių šméklos nepersekiotų žudikų. Suvalė visą mano kaimą į gyvulinus vagonus–dusino, badu marino, vežę į Sibiro žemę. Tarė: nebus Lietuvos! Ar galėjau šito nežinoti? Ar galėjau nekerštyti?

Dabar mane kankins. Nebijau kančiu! Tyčiosis iš manęs. Nebijau panickos! Karo tribunolas nuteis mane sušaudyti.

Nebijau mirties! Tik, Dieve mano, vieno bijau, kad mano Tauta neprarastų atminties...“ (Paulavičius A. Ten pat, p. 170–171)

Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Deklaracija be kita ko ir buvo dokumentas priežmo-gaus virtimą baisesniu padaru negu žvėris, priež homos sovieticus „naują mastymą“ ir „naują sąžinę“. Beje, Deklaracija Lietuvoje, atkūrusioje nepriklausomybę, taip ir buvo ne-realizuota, iki šiol nerealizavusios dabarčiai aktualiausių straipsnių:

„16. Komunistų partija, kaip diktatūrinė ir iš esmės

priešinga pagrindiniams lietuvių tautossiekimui ir kertiniams Konstitucijos nuostatui – Lietuvos nepriklausomumui – ne-laikoma teisine partija.

17. Asmenys, bolševikinės arba vokiškosios okupacijos metu išdavę Tėvynę bendradarbiavimu su priešu, savo veiksmais ar įtaka pakenkę Tautos išsilaisvinimo kovai, susitepę išdavystėmis ar krauju, yra atsakingi priež Lietuvos teismą“ (Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos Deklaracija // Nijolė Gaškaitė. Pasipriešinimo istorija 1944–1953 metai. – V., 1997, p. 252–254).

Prof. Ona VOVERIENĖ

Aleksandro Vainausko atminimui

1897 metų rugėjo 27 dieną Panevėžio apskritys Linkuvos valsčiaus Juodiškių dvare gimė Aleksandras Vainauskas. Augo gausioje bežemių darbininkų šeimoje. Buvo septintas iš dešimties vaikų. Šeimai išgyventi padėjo Rygoje gyvenantis motinos brolis Kazys Jonaitis, kvietęsis sesers vaikus vieną po kito pas save tarnauti. Nuo 1914 metų vežiku Rygoje dirbo ir Aleksandras. 1915 metais buvo mobilizuotas į rusų kariuomenę. Fronte sužeistas pateko į austrių nelaisvę. 1918 metų lapkritį grįžo ir apsigyveno pas motiną – Pašvitinio valsčiaus Noršonių kaime.

1918 metų pabaigoje išsirašė į Pašvitinio valsčiaus milicijos būrio, vadovaujamo Juozo Marčėno, atsargos milicininkus. Tačiau bolševikų intervencija ši kraštą užklupo greičiau nei suspēta suorganizuoti gausesnius milicijos būrius.

1918 metų gruodžio 22–27 dienomis Pskovo divizijai užėmus Zarasus, Švenčionis, Uteną, Rokiškį, Žeimelio valsčiaus komiteto pirmininkas, Joniškio apskritys komunistų vadas J. Bušmanas gavo įgaliojimą perimti valdžią Joniškio apskrityje. Pašvitinio valsčiaus valdybą perėmė raudonieji buvo sudarę savo „revkomą“. Tačiau lietuviai veikliai atsigriebė, geriau susiorganizavo ir 1919 metų vasario 7 dieną pašalino iš pareigų ir suėmė „revkomo“ narius. Balandžio 3 dieną sudarytas lietuvių apsaugos štabas. Pašvitinio partizanų būrys išaugo į gana tvirtą karinį vienetą (75 vyrai) ir dalyvavo kautynėse su bolševikais. Vėliau būrys išaugo iki 150 vyrų. 1919 metų sausio 16 dieną J. Bušmanas pasikvietė latvius raudonarmiečius padėti nuversti Pašvitinio valsčiaus komitetą ir apsistojo Rimkūnų dvare. Pašvitinio valsčiaus komitetas nutarė išvyti išibrovėlius. I gretimą Višeikių kaimą sukvietai atsargos

milicininkus. Tą dieną Aleksandras Vainauskas važiavo malkauti į Petrikonių kaimą. Iš savo bendradarbių sužinojęs apie pavojų, prisijungė prie jų. Rimkūnų dvare, kur buvo įsitvirtinę bolševikai, kilo susirėmimas. Partizanai apsupo dvaro rūmus ir pradėjo šaudyti. Bolševikams degtų plėty rūme buvo daug parankiai laikytis, partizanų šuviai jiems nedarė nuostolių. Milicininkams stigo šovinių. Tuo pasinaudoję bolševikai, išsiveržę iš rūmų, perėjo į kontrpuolimą. Arčiausiai prie rūmų buvo prislinkę Aleksandras Vainauskas ir Juozas Marčėnas. Vainauskui kulka jau buvo išdrėkusi vatinuko petą. Juozas Marčėnas, matydamas, kad priešas artėja, pats pradėjo trauktis ir paragino Vainauską. Tačiau šis trauktis neskubėjo, vis šaudė. Tada vienas bolševikas užuolankomis nubėgo į griovį, kuriame gulėjo Aleksandras Vainauskas, ir, gerai nutaikęs, pastarąjį mirtinai persovė.

Niekam neteko pagalvoti apie nukautojolaidojimą. Tik daugiau atvykusiu milicininkų vakare įnešė Vainausko kūną į daržinėlę. Po kelių dienų motina, sužinojusi apie sūnaus žūtį, gavusi bolševikų leidimą, palaidojo sūnų Pašvitinio parapijos kapinėse. Partizanai pasitraukė, o bolševikai, susikrovę bene tris sužeistuosius, grįžo į Žeimelį.

A. Vainauskas buvo pirmoji Lietuvos visuomenės ginkluoto pasipriešinimo Lietuvoje auka. Karys Povilas Lukšys buvo nukautas vasario 8 dieną, jis – pirmoji Lietuvos kariuomenės auka.

Tik 1935 metais, išaiškinus Aleksandro Vainausko mirties istorinę reikšmę, jis apdovanotas Lietuvos kariuomenės kürėjo savanorio medaliu, o 1937 metais valsčiaus rūpesčiu ant Aleksandro Vainausko kapo pastatytas paminklas.

Zita VĖŽIENĖ

(atkelta iš 4 psl.)

Toliau mokinė, pateikdama Deklaracijos pasirašymo herojus, nusako jos didelę reikšmę organizuojant tolimesnį pasipriešinimą pavergejui. Mokinė Justina Sereikaitė, remdamasi ginkluoto pasipriešinimo dalyvio poeto Broniaus Krivicko mintimis, savo rašinių baigia išvada, kad „kovojantis žmogus atskleidžia kaip aiškiai apsisprendusi herojiškai aukai ir ją apmąstanti asmenybę“.

Dvyliktokė Aurelijai Skučaitė (mokytoja Olgita Cironkaitė) savo rašinyje „Ką man reiškia Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos 1949 metų vasario 16 dienos Deklaracija“ teigia, kad „šiandienos Lietuvos jaunimui Laisvės kovos nebéra tokios jau aktualios. Juos labiau domina naujos technologijos, žiniasklaida, kompiuteriniai žaidimai, šiuolaikinis jaunuolis vis dažniau jaučia, kad visas pasaulis yra jo Tėvynė...“ Tačiau rašinio autorė vis dėlto mano, kad dabartiniai jaunuoliai „jaučia pagarbą visiems partizanams, kuriems padedant žmonės nepasidavė okupantų valdziai ir jei vėl grėstę tėvynę pavojujus, pakiltų jie kovoti už gimtajį kraštą“.

Tos pačios klasės mokinė Agnietė

Mus ištrėmė vasario 18-ąja

1946 metų vasario 18 dieną iš keturių apskričių: Alytaus, Lazdijų, Marijampolės ir Tauragės, buvo tremiamos partizanų šeimos į Sverdlovsko sritį – išblaškyti po Naująją Lialią, Šiaurės Uralą, 59 kvartalo miškus. Grįžę į Lietuvą sunkiai kūrėmės. Vėliau, jau paminėti tremties 50-metį, gausiai suvažiavome į Kauną – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos buveinės salę.

1940 metų vasario 18 dienos partizanų seimų tremtiniai. Barakas Nr. 28, Sverdlovskas, Novaja Lialia. 1952 metų vasara

1946 metų tremtiniai prie paminklo „Zuvome už Tėvynę“ Kauno senosiose kapinėse 2006 m.

Dabar linkiu tik sveikatos ir ramybės Jums, broliai ir seserys, – rašykime prisiminimus...

Ona VALAVIČIENĖ

LLKS Deklaracijos minėjimo aidai

Vežbavičiutė (mokytoja Rasa Zigmantavičienė) rašinyje „Laisvės siekis nemiršta“ peržvelgdamas okupacinus padarinius mūsų krašte, partizaninį karą, Deklaracijos esmę, jos teisinę ir politinę nuostatą, svarbiausią partizaninės kovos tikslą – laisvos, demokratinės Lietuvos valstybės atkūrimą, rašo: „Aš gimiau laisvoje Lietuvoje. Turiu vienas galimybes gyventi, mokyti, laisvai reikšti savo mintis, kalbėti gimtaja kalba, puoselėti tradicijas ir kultūrą, bet tvirtai žinau – nevalia pamiršti tų, kuriems už tai esu ir esame dėkingi“.

Rašinių konkursų rengėjai, minėtų rašinių autorės ir jų mokytojos buvo pagerbtai vasario 17 dieną Kauno įgulos karininkų ramovėje įvykusioje LPKTS, TS-LKD Politinių kalinių ir tremtinų frakcijos, Kauno miesto savivaldybės Švietimo ir ugdymo skyriaus bei Kauno miesto pedagogų kvalifikacijos centro konferencijoje. Konferencijos globėja LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė įteikė rašinių konkursų rengėjams – Stasio Lozoraičio vidurinės mokyklos direktoriui Klavdijui Kovalenkinui ir Laisvės kovų dalyviui, Lietuvos Sąjūdžio Kauno

skyriaus Švietimo komiteto pirmininkui Zigmui Tamakauskui – padėkos raštus. LPKTS padėkos raštais ir knygomis buvo apdovanotos rašinių autorei ir mokytojos. Konferencijos viešinės – Lietuvos moterų lygos pirminkai, žinomai publicistei bei paskaitininkai profesorei Onutei Voverienei ir Lietuvos moterų lygos Kauno skyriaus pirmininkei Meilutei Asanavičienei už patriotinės krypties visuomeninę veiklą įteikti Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus jubiliejinių padėkos raštai.

Konferenciją sveikino joje dalyvavęs Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius, LPKTS Garbės pirmininkas, legendinio partizano Juozzo Lukšos brolis Antanas Lukša, LR Seimo narys Arimantas Dumčius, europarlamentaras Algirdas Saudargas, Kauno įgulos karininkų ramovės viršininkas mjr. Donatas Mazurkevičius, LLKS štabo viršininkas dim. mjr. Vytautas Balsys, Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus pirmininko pavaduotojas Zigmantas Tamakauskas. Turiningus pranešimus perskaitė Kauno Kristaus Priskėlimo bažnyčios klebonas monsinjoras Vytautas Grigaravičius, LR Sei-

mo narys dr. Arvydas Anušauskas, LGRTC vyro specialistas Darius Juodis, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslo instituto dėstytojas dr. Laurynas Kasčiūnas, VU istorijos fakulteto doktorantė, Sovietinės okupacijos tyrimo asociacijos narė Inga Zaksauskienė.

Konferencijos dvasią ir jos turinį tarsi apibendrino Jurbarko Vytauto Didžiojo pagrindinės mokyklos moksleiviai, atlikę literatūrinę muzikinę kompoziciją „Argi būčiau krites, jei nebūčiau mylėjės“, susilaukusia ilgų ir dėmesingų plojimų.

Konferenciją vedė LR Seimo narė Vaidevutė Margevičienė, dėkingumo žodžius tarė LPKTS valdybos pirmininkas Edvardas Strončikas ir LPKTS atsakingoji sekretorė Ona Tamošaitienė.

Manome, kad ši konferencija buvo tarsi ižanginė dalis šiai metais minint Lietuvos partizaninio karo su sovietiniu okupantu vado Jono Žemaičio-Vytauto, LR Seimo sprendimų prieš penkerius metus įteisinto ketvirtojo Lietuvos Prezidento, 105-ji gimtadienį ir jo nužudymo 60-ąsias metines.

Zigmantas TAMAKAUSKAS